

**Міністерство освіти і науки України**  
**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**  
**Кафедра педагогіки та психології**

Реєстраційний № \_\_\_\_\_

**Бакалаврська робота**  
**ВПРОВАДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ ТА ОБРЯДІВ С. ГЕЧА У НАВЧАЛЬНО-**  
**ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

**Патакі Олена Іванівна**  
Студент(ка) IV-го курсу  
Спеціальність: 012 Дошкільна освіта  
Освітній рівень: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри  
Протокол №1/2019

Науковий керівник:

Габода Єва Б.  
ст. викладач

Завідувач кафедрою \_\_\_\_\_

Біда Олена А.  
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку \_\_\_\_\_, «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2020 року

Протокол № \_\_\_\_\_ / 201\_

**Міністерство освіти і науки України  
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки та психології**

**Бакалаврська робота**

**Впровадження традицій та обрядів с. Геча у навчально-виховний процес  
дошкільного закладу**

Освітній рівень: бакалавр

**Виконав:** студент(ка) IV-го курсу  
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Патакі Олена Іванівна

**Науковий керівник:** Габода Єва Б.  
ст. викладач

**Рецензент:** Ешпан Маргарита С. викладач

Берегове  
2020

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma  
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia és Pszichológia Tanszék**

**Mezőgecse hagyományainak beillesztése az óvodai gyakorlatban**

**Szakedolgozat**

**Készítette:** Pataky Ilona

IV. évfolyamos Óvodapedagógia  
szakos hallgató

**Témavezető:** Gabóda Éva  
főiskolai adjunktus

**Recenzens:** Espán Margaréta  
tanár

## Зміст

Введення.....	6
I. Місце народних традицій в сучасному суспільстві .....	8
I.1. Уточнення етнографічних понять.....	10
I.2. Короткий огляд народних традицій та звичаїв Угорщини.....	11
II. Традиції та звичаї села Геча .....	22
II.1. Ознайомлення з історією села Геча.....	23
II.2. Висвітлення місцевих традицій та звичок села за допомогою інтерв'ювання.....	25
III. Відродження традицій у навчальній практиці Гечанського ЗДО .....	32
III.1. Ознайомлення з історією Гечанського ЗДО .....	33
III.2. Практична робота щодо втілення народних традицій та звичаїв у Гечанському ЗДО .....	36
III.3. Включення місцевих традицій та звичаїв у виховательну практику Гечанського ЗДО .....	39
Підсумок.....	42
Резюме .....	44
Використана література .....	46
Додатки.....	48
Додаток №1: фотографії	
Додаток №2: інтерв'ю	
Додаток №3: сценарії Гечанських обрядів	
Додаток №4: Гечанські народні пісні	

## Tartalomjegyzék

Bevezetés .....	6
I. A néphagyomány helye a mai társadalomban .....	8
I.1. Néprajzi fogalmak tisztázása .....	10
I.2. A magyar néphagyományok és szokások rövid áttekintése .....	11
II. Mezőgecsei hagyományok és szokások .....	22
II.1. Mezőgecse bemutatása .....	23
II.2. A mezőgecsei hagyományok feltárása interjúk alapján .....	25
III. Hagyományok éltetése a Mezőgecsei óvoda nevelési gyakorlatában .....	32
III.1. A Mezőgecsei Cinkeház óvoda bemutatása .....	33
III.2. Hagyományörző tevékenységek, népszokások felelevenítése a mezőgecsei óvodában megfigyelés alapján .....	36
III.3. A mezőgecsei hagyományok és szokások beilleszthetősége az óvoda mindennapjaiba .....	39
Összefoglalás .....	42
Rezümé (ukrán nyelven).....	44
Felhasznált irodalom .....	46
Mellékletek .....	48
1. számú képmelléklet	
2. számú melléklet: interjúk	
3. számú melléklet: Mezőgecsei hagyományok forgatókönyvei	
4. számú melléklet: Mezőgecsei népdalok	

## I. BEVEZETÉS

A hagyományoknak felbecsülhetetlen ereje van. Ahhoz, hogy megőrizzük, magyarságunkat szükségünk van a népi értékek megőrzésére és annak hiteles átadására. A gyermeknevelés eredményeként az én-tudat kialakítása mellett formáljuk a gyermekek nemzettudatát is. A gyermekeknek joguk van hozzá, hogy megismerjék a népük hagyományait, melyek által pozitív élményekkel gazdagodnak, és aminek következtében hiteles, követendő mintákat kaphatnak. Az óvodai nevelői munkába a hagyományörzés beépítése hozzájárul az érzelmi, esztétikai, erkölcsi értékek kialakulásához, illetve a szülőföld iránti szeretet megerősödéséhez. A néphagyományhoz kapcsolódóan átélt tevékenységek a közös élmény erejével hatnak a gyermekre, erősítik a közösséghez tartozást. Nem csak érzelmi kötődés, de a komplex személyiségfejlődés elősegítői is.

A hagyományok rendszerezik a nemzedékek kapcsolatát, a nép szellemi és erkölcsi élete ezekre épül. Az idősek és fiatalok összetartozása a hagyományokon alapszik. Minél változatosabb a hagyomány, annál gazdagabb az ember lélekben. Semmi sem egyesíti az embereket úgy, ahogyan a hagyomány. A hagyomány hozzájárul az elveszett örökség helyreállításához és ez a helyreállítás az emberiség számára megmentést jelenthet. Ezért fontos a hagyományok tiszteletének kialakítása, és pozitív hozzáállás, a modern pedagógus támogatása és megőrzése iránti vágy. Az óvodai oktatási intézményben dolgozó pedagógusok közül szinte mindenki pozitívan viszonyul a népi hagyományokhoz, és úgy vélekednek, hogy ezeket tiszteletben kell tartani. Napjainkban a lelki kincstárunk újjászületik. A régi ünnepek, szokások, szertartások és hagyományok, amelyek történelmünkben származnak, visszatérnek hozzánk. A szó, a dal, a tánc, az ünnepélyes fellépés és a hangszeres zene hatalmas mágikus erővel rendelkezik és befolyásolja az emberi elmét és szívet az egyéni rituális hagyományok felelevenítéskor. Ez egyfajta eszköz a felnövekvő generációk számára, a bizonyos elképzelések, viselkedési normák, egyetemes értékek és érzelmek továbbítására. A rituálék és a szokások továbbadása csak közvetlen személyes kapcsolat során történik, amikor az emberek közös gondolatait, érdekeit, céljait és törekvéseit nemcsak kijelentik, hanem a fellépés minden résztvevője mélyen érzékeli ezt. Oleksa Voropay, az ukrán folklór és néprajz kiemelkedő kutatója azt hangsúlyozta, hogy a szokások azok a jelek, amelyekkel az emberek nemcsak a jelenben, hanem a történelmi múltban ismerkednek meg (Voropay, 1958:10).

A népszokások, rituálék és hagyományok az embert egész életén át kísérik - születésétől haláláig. A hagyomány többféle és változatos, amely jelen lehet velünk a hétköznapi életben, ünnepnapokban és ünnepi események alkalmával a családban, ha öröm vagy

bánat ér bennünket. A szokások, rituálék és hagyományok nem tűnnek el hirtelen és nem merülnek gyorsan a feledésbe. A folyamat, amíg minden szokás, rítus vagy hagyomány megszerzi nemzeti elismerését, évtizedekig vagy évszázadokig is eltarthat.

A dolgozatom célja felkutatni és elemezni a helyi hagyományok beépítési lehetőségét az óvodai nevelési gyakorlatba. Elsősorban szeretném ismertetni azokat a szakirodalmakat, amelyeket a szakdolgozatom megírásához tanulmányoztam, s amelyek a megírásában segítettek. A dolgozatomban az óvodai módszertan alapjául szolgált az ukrajnai Országos Nevelési Program, „Én a világban”. A program magában foglalja a megújított nevelési tartalmat az óvodai nevelésen belül, amely szerint megvalósul a gyermek harmonikus és sokoldalú fejlődése, a személyiség kialakulása és kibontakozása, a fejlődési tér biztosítása az oktatási intézményekben. Ehhez az alábbiak szükségesek:

- a gyermek kompetenciáinak megalapozása, a tapasztalatszerzés lehetőségeinek tágítása és elmélyítése, aminek köszönhetően a gyermek megoldja a problémáit, hatékonyan és célirányosan cselekszik, megfelelő döntéseket hoz, kielégíti saját egyéni és szociális szükségleteit, használja a személyisége alaptulajdonságait, különböző tevékenységek területén arat sikert;
- a gyermek előkészítése az iskolás életre;
- a szükségletek és képességek közötti arány biztosítása az élethez szükséges kompetenciák, képességek, tudások megszerzéséhez, figyelembe véve a gyermek személyes szükségleteit, érdeklődésait, terveit, kívánságait;
- aktív formájú és erkölcsi tartalmú életstílus fejlődése, ami az értékek rendszerének hozzáállásában a természethez, kultúrához, az emberekhez, az „én”-hez jelenik meg;
- a gyermekek kreatív képességeinek elősegítéséhez az alkotó képességek kialakítása, divergens gondolkodás fejlesztése, sablonmentes tevékenységek elkerülése, a hipotézisek önálló előállítás, originalitás elv támogatása, stb.

Nagy segítségemre volt Zilahi Józsefné A néphagyomány helye és szerepe az óvodai nevelésben című könyve, mert alapvető útmutatót ad a hagyományok szerepéről és szükségességéről az óvodai nevelési folyamatban. Fontos forrásként szolgált Dömötör Tekla Népszokások című könyve, amelyben számos információt találtam magyar népszokásokról. Továbbá kiemelném a Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika Jeles napok, ünnepi szokások című könyvet, itt számos magyar településen fellelhető ünnepek és szokások különbözőségeit, illetve hozzájuk kapcsolódó énekek, játékok és versek körülírását ismerhettem meg.

## I.1. A néphagyomány helye a mai társadalomban

Napjainkban a társadalom fejlődésével az egyes országok és népek kulturális identitása gyengült, egyéb helyeken elveszett. A globalizációs folyamatok vezethetnek a hagyományos kapcsolatok megszűnéséhez, amely fenyegetést jelent az egyes nemzeti közösségek számára. Ennek következményként megváltoznak vagy eltorzulnak az erkölcsi értékek, ezért szükséges alkalmazni a hagyományok éltető erejét. Hiszen a hagyományok nélkülözhetetlenek a társadalom újjászületéséhez. Többnyire a paraszt közösségek őrizték meg a hagyományos életmódot, általa pedig a mindennapi élethez kapcsolódó szokások, hagyományok összességét. Az ilyen közösségeket kiérdemelten kaphatták meg a magyar nép kultúrájának értékhordozója címet. Csak a hagyományok révén őrizhetjük meg azt a rengeteg tudást, tapasztalatot, amelyet elődeink felhalmoztak. Az emberek így tanulták meg az egyes munkafolyamatok célszerű sorrendjét, ezekhez ragaszkodtak, ez tért vissza évről-évre, alkalomról alkalomra (Bucherna, 2005:7).

A modern társadalmat a nemzeti identitás növekedése, az emberek vágyának megértése és megismerése jellemzi. A gyermekek nevelésében a nemzeti és regionális tényezők mély és tudományos megalapozottságának kérdése különös jelentőséggel bír, mivel a kulturális örökség megőrzése és újjáéledése a saját régiójából indul, és fontos szerepet játszik a fiatalabb generáció nevelésében. A nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköt a múlttal és segít eligazodni a jelenben. A felhalmozódott élettapasztalata a legegyszerűbb, és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre ad vagy adhat gyakorlati választ (Bihari, 2015:3).

A gyermek személyiségének fejlődése, valamint az óvodai intézményekben zajló oktatási folyamat regionális megközelítése magában foglalja a népi kultúra egyes elemeinek beépítését a gyermek fejlődésébe. Minden nemzet öröksége az oktatás terén értékes ötleteket és tapasztalatokat tartalmaz. A nemzeti öntudat vagy etnikai identitás, mint egy adott etnikai csoporthoz való tartozás tudatossága, az ember életének első éveiben alakul ki. Ez az időszak döntőnek számít a jellem alapjainak és a viselkedési norma kialakításában, amelyek nagymértékben függenek a társadalmi környezettől. A nevelés mindenkor és minden nemzetnek a jó népi szokások és hagyományok megőrzése, erősítése és fejlesztése, az előző generációk által felhalmozott világi, produktív, és szellemi tapasztalatok fiatalabb generációkra való átadásának gondja. Miben rejlik az ereje a népi nevelésnek, a népi hagyományoknak? A válasz egyszerű: mindenekelőtt a nevelendő személy személyiségének



kedves és emberséges megközelítésében, valamint a mások iránti kölcsönös, jóságos hozzáállás követelményében (Fjodorova, 2002:48).

Hagyományok, mint a kollektív szimbolikus cselekvések egyesítenek a nemzetet, serkentik a szellemi, mind fizikai erőt bizonyos munkavégzésre az állam és minden állampolgár javára. A néphagyományhoz kell újszerű, kreatív megközelítés, hatékony beépítéshez a folyamatosan változó modern körülmények között. Közismert hagyományok hozzájárulnak a sokoldalú neveléshez, fejlesztik a nemzeti – hazafias érzéseket, a hitét, az erkölcsi szabályokat, etikai és esztétikai normákat. Bennük halmozódik fel kimeríthetetlen lehetőségek a pozitív tapasztalatnak, hogyan elégítse ki a személyes vagy csoportos lelki szükségleteit, valamint az emberek igényeit, az anyagi és a lelki kultúrájuk gazdagításához.

A kisgyermekkorú fő jellemző a fokozott érzékenység a külső hatásokra, az a hit, hogy minden jó és helyes, amit mondanak, az erkölcsi normák feltétlen elfogadása, közvetlen viselkedésmód, a kompromisszummentes hozzáállás a morális követelményeihez. Ez a kulcs az óvodáskorú gyermekek neveléséhez és oktatásához. Hiszen az ember, aki nem ismeri a gyökereit, nem szereti szülőföldjét, nem büszke őseinek dicsőségére és kultúrájára, nem fogja tiszteletben tartani mások hagyományait, kultúráját és nemzeti érzéseit. A népművészet iránti vonzerő, amely magában foglalja az emberek szellemi tapasztalatait, művészi és esztétikai elképzeléseit fejezi ki, hozzájárul az egyén nemzeti büszkeségének újjáéledéséhez. Ezért a kulturális örökség, a népművészet megőrzése és annak modern életben történő reprodukciója aktív és kreatív munkát igényel.

A népművészet, mivel a történelmi emlékezet őrzője, az eredeti kultúra közvetlen hordozója, az előző generációk művészete tükrözi az emberek pedagógiai tapasztalatait, a harmonikusan fejlett személyiség nevelésének, erkölcsi, munka, esztétikai, technológiai kultúrájának fejlesztésének legfontosabb eszköze. A kézművesség, mint a népi hagyomány része – hatékony eszköz a gyermekek művészi, technológiai kultúrájának kialakításához, mivel a modern mesterek is kimeríthetetlen szépség, harmónia és célszerű forrást találnak benne. A népművészetben, valamint az összes dekoratív és alkalmazott művészetben a bevett hagyományok maguk a szépség kritériumai, a művészet kultúrájának alapja.

A népművészet és a hagyományos kézművesség óriási szereppel bír. A népi kézművességgel az őseink életével, szokásaival való megismertetéssel egyúttal viselkedési normákat mutatunk be a növekvő generációnak és nem utolsósorban nem hagyjuk, hogy elfelejtsék a történelemüket. A hazafias nevelés feladata nagyrészt a gyermekek hagyományos művészet iránti szeretet révén valósul meg. A népi hagyományok értéke nagy a fiatal generáció számára. A népművészet alkotásai az emberek megtestesített véleménye a

szépségről és a jószágról, szülőföldjük gazdagságáról. A hagyomány csak akkor él ha megbecsüljük és tiszteletben tartjuk.

## I.2. Néprajzi fogalmak tisztázása

A Magyar Néprajzi Lexikonban a *hagyomány* fogalma következőképpen van leírva: közösségi magatartásformák pl. a félelem, harag, agresszió, illetve pozitív megfelelői, a szeretet, erkölcs, autonómia. Nem örökletes forma, hanem a társadalmakban, kultúrákban változó, a kultúrák nyelvezete is változó. Fontos a hagyomány a társadalomban, ki mit hoz otthonról (genetikai kódok–bőrszín, nemzet, vallás, etnikum stb.), pl. nyelv, ezek az alapjai a tanulás-elsajátításának. A hagyományok, viselkedésmódok ezeknek a genetikai kódoknak, otthonról hozott örökségeknek az összessége. Helytelen az „ősi” „örökség” elnevezéssel azonosítani a néprajzi hagyományokat (Balassa-Ortutay, 1977-1982). Dr. Tóth Tiborné könyvében a következőképpen írja le a hagyomány fogalmát: hagyománynak nevezzük az előtünk járó nemzedék által felhalmozott tudást. Amit az ember a világról tudott – ismeret, tapasztalat, természet, élőlények, életbölcseesség, viselkedésforma, erkölcs – örökségként ránk, utódainkra hagyományozta. Minden nemzedék hozzáadott valamit ehhez a tudáshoz, többet vagy kevesebbet (Tóth, 2009:5).

„*Népszokásnak* nevezzük azt a spontán formát, amelyben lejátszódik egy nép köznapja és ünnepe. Közösségi magatartásmód és cselekvésmód, olyan viselkedésmód, amelynek a közösség tagjai alávetik magukat, mert megfelel az élő kulturális hagyománynak. Egyszerre illemtan, erkölcsi kódex, íratlan törvény, művészet, költészet, színjátás, mítosz és mágia” (Bucherna, 2005:8).

Az *ünnep* olyan időszakot jelöl ki, amikor a közösség tagjai a szokásostól eltérően viselkednek. Ez abban nyilvánul meg, hogy a megszokott életritmus megváltozik, munka tevékenység helyett ünnepi cselekvések lépnek érvénybe. Gyakran a közösség összetartozás tudatát emelik ki. Jellegük alapján megkülönböztetünk nemzeti és az egyházi ünnepeket illetve olyan munkaünnepeket, ami mezőgazdasághoz kötődnek továbbá emlékünnepeket, az időpontokhoz kapcsolható ünnepeket. Vannak közöttük olyan jeles napok, amelyek az évszakokhoz kapcsolódnak, ezek visszatérő ünnepek, amelyeket valamennyi közösség számon tart és megünnepel. Néhány névnap is jeles nappá vált, az időjósítás megfigyelése vagy munkakezdetére, vagy elvégzésére összpontosítás miatt. (Bucherna, 2005: 9)

*Rítusnak* nevezzük a társadalom által helyesnek ítélt viselkedés, hogyan kell vallásos vagy mágikus aktust végrehajtani, szokáscselekmény. A rítusok csoportosítása attól függ,

hogy milyen alkalomból indulnak el, lehet például szimbolikus, utánzó, ábrázoló, egyéni vagy közösségi (Balassa-Ortutay, 1977-1982).

Hagyományok, szokások, rítusok száma, előfordulása különböző, amelyeket feltételesen két csoportra lehet osztani: vallási és gazdasági. Vallási hagyományok az egyház által előírt szabályok betartása, tisztelete. Gazdasági hagyományok alatt azt értjük, ami az egyházon kívül történik, például a mezőn, az udvaron, otthon vagy a munkahelyen. Különböző is léteznek e hagyományok, de megvan közöttük a szoros kapcsolat, ahogy az egyház sok elemet kölcsönzött a gazdasági hagyományokból (kenyér, víz, füstölő, gyertya, fűzfaág, gyűrű az esküvőn), úgy a gazdasági szertartások a vallásból (a kereszt, a Biblia, ima stb.).

### **I.3. A magyar néphagyományok és szokások rövid áttekintése**

A néphagyományok többnyire a naptári évhez, az évszakok változásához, az emberi élet sorsfordulóihoz és az egyházi ünnepekhez fűződnek. Dömötör Tekla munkájában három fő csoportra osztja a népszokásokat. Azokon belül további felosztás figyelhető meg. Ezek a következők:

- a) Az év ünnepei: ezt továbbá az évszakoknak megfelelő csoportokba osztja
  - téli népszokások
  - tavaszi népszokások
  - nyári népszokások
  - őszi népszokások
- b) Az emberi élet fordulóihoz fűződő népszokások
  - születés,
  - keresztelő
  - lakodalom
  - temetés
- c) Társadalmi szokások- jogszokások (bíróválasztás, adás-vétel, stb.)

Ezek a szokások különböző történelmi korokban jöttek létre, illetve évek során szerezték meg a mai napig megőrzött jelentőségét.

A téli ünnepkört december 1-től, advent kezdetétől számítjuk, amely a Vízkeresztig, január 6-ig tart. Az évkezdő újévi szokások nálunk éppúgy, mint más népeknél, főként abból a hitből nőttek ki, hogy a kezdő periódusokban végzett cselekmények analógiás úton maguk után vonják e cselekmények későbbi megismétlődését. Ami az év során történik, az a néphit szerint később, az év során újra megismétlődik (Dömötör, 1972:15). Vannak olyan

népszokások, amely a település minden tagjára érvényesek, viszont vannak, amelyek csak egyes korcsoportokra (pl. felnőttekre), nemekre (pl. asszonyokra) vagy akár foglalkozási ágakra (pl. halászok) jellemzőek, érvényesek. Táji eltérések is megfigyelhetők: szerepet játszik, hogy a település katolikus vagy protestáns vallású, illetve a különböző etnikai csoportoknak is vannak jellemző népszokásaik, amelyek sokszor az egymás mellett élés következtében keveredtek (Dömötör, 1972:7-13).

Általában a hideg beálltával kezdődtek el a disznóölések, András napja után. Hagyományosan a közeli rokonokat és a szomszédokat hívták el segédkezni. Ezen a napon több finomság is készült: húsleves, toroskáposzta, hurka, kolbász, töltött káposzta stb. A disznóölésben résztvevőket fogópálinkával kínálták meg. Magyar nyelvű területeken a disznótor volt az adománygyűjtés, alakoskodás alkalma. Többnyire gyermekek, de legények és fiatal férfiak mentek kántálni, elmondták a tréfás köszöntőket és adományokat, amivel kolbászt, hurkát gyűjtöttek.

*Luca-nap (december 13):* Az év legsötétebb napjának tartották. Sok babona és hiedelem kapcsolódik ehhez a naphoz. Ezen a napon tilos volt az asszonyoknak dolgozni. A fiatal lányok nem mehettek át a szomszédba. A Luca naphoz kötődött továbbá az alakoskodók-kotyolók járása is. Ez a szokás hozzájárult az eljövő év bő terméséhez, valamint a jószágok jólétéhez is. Szintén ezen a napon kezdték elkészíteni a lucaszéket, amelyen egy nap alatt egyetlen egy műveletet végeztek. A mondás: Lassan készül, mint a Luca széke, innen ered. (Dömötör, 1972: 44-45)

*Karácsony.* Magyar karácsonyi szokások kialakulásához többféle hatás vezetett. Mivel elsősorban vallási ünnep, a kis Jézus születését váró időszak és a beteljesedés egyházi liturgiája határozta meg az ünneplés módját. Ilyenek a katolikus egyházi szertartások, a szerzetesek által gyakorolt különböző színjáték-jelenetek, karácsonyi énekek, játékok, a jászol állítás szokása. Karácsonyfa állítása a XIX. században jelent meg és terjedt el országszerte így mindenütt állítanak karácsonyfát, ahol gyermekek vannak. Mágikusnak tulajdonított jellegű a karácsonyi asztaldíszítés is meghonosodott a Kárpát-medencében. Hazánkra jellemzően az egyik legismertebb karácsonyi népi játék, a betlehemes színjáték, a betlehemezés énekei és versei. A szereplők kifordított bundát viselnek, félelmetes álarcot és házilag elkészített jászlat vagy templom alakú kis betlehemet hordanak magukkal. Általában a szerep középpontjában a pásztorjáték áll. Az angyal keltegeti a pásztorokat és küldi őket az újszülött kis Jézushoz. Az egyik főszereplő egy süket öregpásztor, akinek félreértései a játékba némi humort is visznek. Betlehemezésnek, ugyanúgy, mint más színjáték szokásának legtöbbször adománykérő formája van. Betlehemes játéknak többféle változatai lehetnek, mint például a Szent család

szálláskeresése, pásztorok-napkeleti királyok ajándékvitele, a Heródes-jelenet (amikor találkozik a napkeleti királyokkal) is.

A Karácsonyi felkészülés alatt a házakban nagytakarítást végeznek, ünnepi ételeket készítenek, feldíszítik a karácsonyfát. A szenteste általában családi körben zajlik, amikor összejönnek a családtagok, illetve közeli rokonok. Ilyenkor együtt imádkoznak, elfogyasztják az ünnepi ételt és várják a betlehemezőket, a református egyház kórusának tagjai ünnepi Jézust dicsérő énekeket adnak elő, ekkor a családok adományt is adnak az egyház számára. Karácsony napján a távoli rokonok, ismerősök, barátok illetve a szomszédok meglátogatják egymást.

*Karácsony másnapja–István nap.* A népszokások közül a regölés leginkább István vértanú estéjéhez fűződik. A regösök láncos bottal jártak, éneklés közben az ütemet erősen verik. A regölés leglényegesebb mozzanata a különböző rendű jókívánságok kifejezése. A középkorban Jézus születése napjával, karácsonnyal kezdődött az újesztendő. Az új évi jókívánságok már pusztai udvariassági szólammá halványultak. A régiekben, primitív rétegekben azonban kisebb-nagyobb mértékben él a szó mágikus erejébe vetett hit. A regösök az eredeti felfogás szerint tehát nem közönséges köszöntők, hanem varázslók is (Bálint: 1973. 109-123). December 26-27-én köszöntik a magyar falvakban az Istvánokat és Jánosokat. Tekintettel arra, hogy e két férfinév igen népszerű hazánkban az István- és János-napi köszöntés a karácsonyi ciklus fontos része: baráti ünneplő alkalom, mikor az ismerősök meglátogatják egymást, és a terített asztal mellett elszórakoznak. (Dömötör, 1972:22)

*Aprószentek napja.* Az aprószentek egy emlékűnnep a betlehemi gyermekgyilkosságoknak. A december 28-i korbácsolást, mustározást, aprószentekezést, vesszőzést az ország egész területén ismerik. Az aprószentek-napi korbács a XV-XVI. században az egyházi szentélmények közé tartozott (Dömötör,1972:23). A korbácsolás az újesztendői szerencsekívánságok archaikus fajtája. A zöld ág az élet ősi szimbóluma. Egyfelől a betegség szellemét akarják vele távozásra kényszeríteni, másrészt pedig nem más, mint analógiás varázslat. Célja nőknél a termékenység, gyermekeknél a növekedés elősegítése: amint a fának is évről évre új hajtásai vannak, éppen úgy gyarapodjanak a megvesszőzöttek is (Bálint, 1973 129).

*Újév.* Január elseje számítódik a polgári év első napjának. Ilyenkor az emberek jó kívánságokat mondtak el egymásnak, ajándékozták egymást. Magyarlakta területen újévkor a fiúgyermek, legények, férfiak járták be a település házait, jókívánságokat mondtak vagy énekeltek. Az évkezdés szokásai, mint más népeknél is abból a hitből erednek, hogy az év elején elvégzett cselekvések megismétlődnek az év folyamán, úgy is mondják, ahogyan

elkezdted az évet, úgy letöltöd. Ezért az emberek igyekeznek kellemes dolgokat végezni ezen a napon, vidáman, finomságokkal teli asztal mellett, családi vagy baráti körben jókívánságokkal és mulatással töltik le az év első napját. Az egyik szokás volt a reggeli mosakodás a kútnál, hogy egész évben friss maradjon az ember. A másik viszont bizonyos ételek fogyasztásának tilalma, például ilyenkor nem szabad baromfit enni, mert kikaparja a szerencsét, viszont szabad enni disznóhúst, mert előretúrja a szerencsét a házba. Továbbá ajánlatos a lencse, köles stb., fogyasztása, mert az apró magvak a pénzbőséget jelentik.

*Vízkereszt.* A vízkereszt a három királyok vagy az Úr megjelenése ünnepeként ismert január 6-án. Ekkor ér véget a karácsonyi ünnepkör, ezután kezdődik el a farsangi időszak. A vízszentelést vízkereszt vigíliáján végezték el a templomban. Az ilyen vizet a háromkirályok vizének is nevezték. Sokféle hiedelem fűződött hozzá: öntöttek belőle a kútba, meghintették a ház ajtaja előtti földet és gyógyító erőt is tulajdonítottak neki. A három király járás a bibliai napkeleti bölcseket megszemélyesítő alakoskodók köszöntő szokása, illetve dramatikus játéka. Általában vízkeresztkor, de karácsonykor, újév és vízkereszt között is jártak. Gáspár, Menyhért, Boldizsár egyfelől az utasok, úton járók, vándorok, zarándokok, másfelől pedig a vendégfogadósok patrónusa lett (Tátrai – Karácsony Molnár, 1977:32).

*Vince napja* (január 22). Ezen a napon a szőlészek általában megfigyelik az időjárást. Ha szép idő van, süt a nap, akkor bő termésre lehet számítani. Fordított esetben előreláthatólag rossz bortermés várható volt. Hogyha szépen fénylik Vince, megtelik borral a pince, így szól az ismert időjárési előírás.

*Február* – böjtelő hava. Február 2: Gyertyaszentelő Boldogasszony.

Ezen a napon a katolikus egyház gyülekezete Szűz Mária megtisztulására emlékezik meg. Keresztények gyertyákkal a kezükben körmeneteket hajtottak végre a szent helyek és a templomok körül zsoltárokat és egyéb dicsőítő dalokat énekelve. A szentelt gyertya fontos szentelménynek számít, Krisztust jelképezi. A középkorban ezen a napon a szentelt tűznél gyújtották meg a gyertyákat. Kevés olyan ház akad még ma is a vallásos emberek körében, ahol még manapság is ne volna szentelt gyertya. Régebben a sublót, vagy ládafiában tartották, vagy felöltöztetve, szalaggal átkötve a falra akasztották a gyertyákat. Főképpen vihar idején gyújtották meg és imádkoztak mellette, bajelhárítási célból (Bálint, 2004). Ehhez a naphoz szintén kapcsolódnak időjárás- és termésjósló hiedelmek. Ilyenkor azt mondják, ha kijön a medve a barlangjából és meglátja az árnyékát, akkor még 40 napig lesz hideg, illetve ha jó idő van, akkor késni fog a tavasz.

*Farsang.* A farsang vízkeresztől hamvazó szerdáig tart. A farsangról a történeti adatok többet árulnak el, mint más népszokásokról, mivel az egyház és a világ testületei egy véleményt

alkottak, miszerint ez az idő rendbontással, zavargással, lármázással járt és az egyik tiltott ünnephez tartozott. A farsangi ünnepkör legfeltűnőbb mozzanata hazánkban éppúgy, mint más európai népeknél, a jelmezes-álarcos alakoskodás. XV-ik századtól maradtak meg adatok a férfi-női ruha cseréről, álarcviselésről, az állatalakoskodások különböző formáiról (Dömötör, 1972: 26). Erre az időszakra jellemzőek a nagy evések, ivások, disznótorok, lakodalmak, jelmezes felvonulások, álarcos bálok. Az utóbbiakat a farsang utolsó három napján rendezték. Ezeken a napokon készült a jellegzetes étel – farsangi fánk, aminek mágikus erőt tulajdonítottak. Bár inkább a párválasztásról szóltak az efféle bálok, de már a hazás, családos emberek számára is rendeztek úgynevezett bátyus- vagy kosaras bálokat, ahol ők is ettek, ittak, mulattak. A magyarlakta területeken sok adat van arról, hogy a lányok ilyenkor a legényeknek a bokrétát adták át, amelyet majd farsang vasárnapján kalapjukra tűzve viseltek a bálban.

A magyar falvakban igen feltűnőek az állatalakoskodások, a legnépszerűbbek a ló-, kecske- vagy gólyaalakoskodások voltak. De más zsáneralakok is előfordulhattak, mint például a betyár, cigányasszony, menyasszony és vőlegény, öregember és öregasszony. Az ilyen maszkok alkalmilag készültek, fából, rongyból vagy papírból.

A farsangi játékok az alakoskodások mellett, a dramatikus játékok is jellemzőek voltak, amelyeket felvonuláskor vagy akár zárt helyen is előadtak, több szereplő részvételével, mint például a fonóest, tollfosztó stb. Az ilyen játékokat sokszor lakodalmas házaknál vagy disznótor alkalmával rendezték. Esküvői, lakodalmas színjátékot gyakran adtak elő a fonóban vagy a tollfosztóban is, amelyhez a felkészülés sok ideig tartott. Az ilyen színjáték vége általában a tánc volt.

*Március. Március 12. Gergely nap.* Szent Gergely, mondai nevén Sziklához Láncolt Gergely, bencés szerzetes volt, majd pápa. Egyháztanító, a középkori kultúra egyik legnagyobb előkészítője. Gergely pápa életét az Érdy-kódex említi. Atyai örökségéből hat kolostort alapított Sziciliában, egyet pedig szülővárosában, Rómában, Szent András apostol tiszteletére (Bálint, 1998:258). A magyar hagyományban ez a nap az iskolások, diákok ünnepeként szerepel. Ilyenkor a diákok jelmezekben vonultak fel, adománygyűjtés céljából. A jelmezük általában csúcsos süvegből, katonacsákós szalagból és fakardból áll. Ehhez a naphoz még időjárás- és termésjóslás is fűződik. Ha ezen a napon még havazott, úgy mondták „megrázza még szakállát Gergely”. Ezt a napot alkalmasnak tartották arra, hogy búzát, rozst, hüvelyes zöldséget és palántákat tegyenek a földbe.

*Március 18 – Sándor napja.* Magyar nyelvű területeken igen kedvelt névnap. A közismert regula, amely kapcsolódik ehhez a naphoz:

„Sándor, József, Benedek,  
Zsákban hozzák a meleget!”

*Március 19 – József napja.* József ácsnak az ünnepe, aki Mária jegyese volt. Hagyományosan a madaraknak ezen a napon meg kell szólniuk, mert a „Szent József kiosztotta nekik a sípot”. Továbbá ehhez a naphoz tartozik a méhek kieresztésének ideje.

„Atya, Fiú, Szentlélek Isten  
nevibe induljatok, rakodjatok,  
midőn mézet behordjatok!”

*Március 25 – Gyümölcsoltó Boldogasszony napja.* A katolikus egyház hagyománya e naphoz köti az Angyali Üdvözetet, Jézus Szentlélektől való fogantatásának napját. Az analógiás mágia az alapja annak a szokásnak, hogy ezt a napot a fák oltására, szemzésére tartják alkalmasnak. A magyar nyelvterületén él az a hiedelem, hogy azt a fát, amit ilyenkor oltanak, nem szabad letörni vagy levágni, mert vér folyna ki, vagy szerencsétlenség történne (Dömötör, 1972:28).

*Április – Szent György hónap.*

*Április 1.* Ezen a napon a felnőttek szokták ugratni egymást, de még a gyermeküket is. A legismertebb vers erre a napra:

„Április bolondja, május szamara  
Felnézett a toronyba, megnézte, hogy hány óra  
Féltizenkettő, bolond mind a kettő!”

*Április 24: Sárkányölő Szent György ünnepe,* aki évszázadokon át patrónusa volt a lovagoknak, lovas katonáknak, vándorlegényeknek, stb. Ilyenkor veszi kezdetét az igazi tavasz. Ha ezen a napon kihajtsák az állatokat a legelőre, akkor előidézik a tejhozamát, szaporodását, az állatok egészségesek lesznek. Azonban negatív cselekményeknek is egyben az időpontja, hiszen a hiedelmek szerint ezen a napon lehetett rontást vagy varázslást végrehajtani. Ennek a támasztéka volt a harmatszedés. A néphiedelem szerint e nap hajnalán a boszorkányok lepedővel harmatot szedtek a mezőről, majd kifacsarták a lepedőt, s az így nyert nedvet megittatták a tehennel. Máshol a búzatermés felét ellopták ezzel a boszorkányok (Dömötör, 1972:35). Ezen a napon vetik a kukoricát, uborkát, babot. A népi regula szerint „Ha a varjú nem látszik ki a búzából”, jó termés lesz. Ehhez a naphoz fűződik a gyermek közismert dalocska is:

„Süss fel nap, Szent György nap,  
kertek alatt a kis bárány majd megfagy.”



*Húsvét.* A húsvétot különböző napokon ünneplik, az időpontja tavaszi napéjegyenlőséget (március 21.) követő holdtölte utáni első vasárnapban történik, így a húsvét március 22. és április 25. közötti időre eshet (Tátrai-Karácsony, 1997:84).

Húsvét legnépszerűbb szokása a tojásfestés és az öntözés. E hagyományt a falvakban és városokban egyaránt gyakorolják, de azzal a különbséggel, hogy régebben a kúti vizet használták locsoláshoz, napjainkban viszont csak illatos vizet, parfümöt használnak a locsolók. A húsvéti locsolás régiségéről tanúskodik a középkori vízbevetelő hétfő, vízbehányó kedd kifejezés. Hasonlóképpen régi szokás a tojásfestés és a tojásokkal kapcsolatos játék. Az utóbbira utal a „dies concussio ovorum” név (1380), mely a húsvétot fehér vasárnapra követő hétfő neve (Dömötör, 1972:29).

Húsvét a kereszténység egyik legnagyobb ünnepe, e napon ünnepli Krisztus feltámadását. Véget ér a nagyböjt, a hústól való tartózkodás, innen származik az ünnep magyar elnevezése is. Megünnepléséről már a 3. század óta vannak adataink, általánossá a 8. század óta vált (Tátrai-Karácsony, 1997:97). Körülbelül a tizedik századtól tartozik a húsvéti szertartásokhoz az ételszentelés. A katolikus hívők különböző hagyományosan elkészített húsvéti ételeket visznek szentelni a templomba: sonkát, tojást, kalácsot, bort stb. Az ünnep áldozati étke a húsvéti bárány, ami Jézust szimbolizálja, a tojás pedig az újjászületés jelképe.

A húsvéti locsolás alapjának nevezhető a víz tisztító erejébe vetett hit. Vízbevető hétfőnek is nevezik, mert egykor ez volt a locsolás egykori módja, amikor a lányokat elvitték a kúthoz és egész vödör vízzel leöntötték őket. A locsolkodás egyrészt a keresztelezésre utal, másrészt pedig arra a legendára, amikor a Jézus sírját őrző katonák leöntötték az asszonyokat, amikor vitték a hírt Jézus feltámadásáról. A tojásfestéshez leggyakrabban a hagymahajat, lencselevét, de akár zöldalma héjat is használtak.

A tojásdíszítés, tojáshímzés egyik módja a viaszolás és a karcolás. A viaszolásnál pálcára erősített fémcsövecskét, toll-csévét mártogatnak forró viaszba, ezzel írják rá a mintát a tojás felületére, majd festék lébe teszik. A festett tojást zsíros ruhával, szalonnahéjjal döröglik át, hogy fényes legyen. A díszítés másik módja a karcolás. Ilyenkor a megfestett tojásra karcolják a díszítményt. Vannak egyszerűbb díszítési módok is például a festett tojásra levelet tapasztanak, és ez adja a mintát. Ügyes kovácsmesterek úgynevezett patkóit tojást is készítenek lágyméddel (Tátrai –Karácsony, 1997:105).

Bereg és Szatmár vármegyében a Ma van húsvét napja kezdetű kántáló énekkel a legények sorra járták a lányos házakat. Vezérük a beköszöntő, egy másik a tojásvivő. A lányok az ablakon kiadták a tojást, ekkor locsolták meg őket (Tátrai-Karácsony,1997:102)

Ma van húsvét napja, másod éjszakája, jól tudjátok

Kinek első napján, Jézus feltámadván dicsőségbe.  
Lám a madarak is, hangicsálnak ők is,  
vigadoznak, szép plánták újulnak,  
Termőfák vidulnak, virágoznak.  
Mária, Borbála, Rebeka, Zsuzsanna, kegyes szüzek,  
keljetek fel ágyból, cifra nyoszolyából, mit alusztok!  
Hímes tojás lészen tizenkét pár készen mi számunkra,  
ha pedig nem lészen, vízipuskám készen számotokra.

### *Május – Pünkösöd hava*

*Május 1.* XV- századtól kezdve ezen a napon az emberek feldíszítettek a házukat zöldülő faágakkal. A Temesvári Pelbárt szerint ezzel a szokással két apostol Jakab és Fülöp vértanúságára emlékeznek, de emellett azt mondja, hogy magyarázatot kell keresni, hogy május elseje van és ezen a napon világ fiai ősidőktől fogva árnyas erdők és ligetek kellemességével, madarak énekével gyönyörködtették magukat (Dömötör, 1972:36-37). Májusi zöldágot hajnalfának, jakabfának, egyéb területeken májfának nevezik. Magyarországszerte, ismerik a májusi faállítást. Elsősorban a legények így fejezték ki a lányok iránti érzelmeiket és tudatták a faluval is, hogy melyik lánynak udvarolnak. A májuszát díszítették színes szalagokkal, krepp-papír díszekkel, üveg borral, egyéb ajándékokkal és általában virradóra készítették el. Két világháború között divatba jött a szerenádj és az éjjeli zene előadása is, ami mai napig jellemző néhány településre.

*Május 12,13,14* – Pongrác, Szervác, Bonifác - fagyosságok. Ókeresztény vértanúk voltak, akik a hitükért haltak meg. Évszázadokon keresztül megfigyelhető, hogy ezeken a napokon tavaszi időjárás hirtelen hidegre fordulhat. Többnyire már csak a kalendáriumhoz fűzött megfigyelések miatt említik meg.

*Pünkösöd.* Pünkösöd ünnepét a keresztény egyház annak emlékére tartja, hogy Jézus mennybemenetele után a Szentlélek leszállt az apostolokra. A húsvétot követő ötvenedik napra esik pünkösöd, amely mozgóünnep május 10-e és június 13-a között. Pünkösöd az egyház születésnapja is (Bálint, 1973:333). Már a XVI. században pünkösdi királyságnak nevezték az értéktelen, múló hatalmat. A XVI – XIX. századi adatok legtöbbször a verseny keretében választott pünkösdi királyról szólnak (Dömötör, 1972:37). Ismert továbbá egy másik szokásforma, amikor a falu legényei és leányai közül kiválasztott pár járta körbe a települést. Egyéb helyeken a gyermekek közül választottak a párt.

### *Június - Szent Iván hónapja*

*Június 8 – Médárd napja.* Közismert időjárásjósoló nap. A közhiedelem úgy tartja, hogy ha ezen a napon esik az eső, akkor negyven napig esni fog, ellenkező esetben pedig ugyanennyi ideig szárazság lesz (Tátrai-Karácsony, 1997:126).

*Június 24 – Szent Iván napja.* Szent Iván a nyári napforduló ünnepe, a szertartásos tűzgyújtás egyik jeles napja. A napfordulókat már a keresztény egyház létrejötte előtt megünnepelték Egyiptomban és néhány közel-keleti népnél, ezzel a Nap évenkénti megújulását kívánták mágikus úton elősegíteni. A keresztény egyház Szent Jánost tette a nap védőszentjévé, ünnepe az 5. század óta vált általánossá. Az egyház a középkori liturgiájába építette és megszentelte a Szent Iván-napi tüzet (Tátrai-Karácsony, 1997:127).

*Június 29 – Péter Pál napja.* Az aratás kezdő napjának tartják. A magyar ajkú népeknél úgy tartották, hogy ezen a napon búza töve meg szakad, ezért ez a nap az aratás kezdetét jelentette.

*Augusztus 20 – Szent István napja.* Az első magyar királynak István napja. Ezen a napon az ő tiszteletére 1818-ban először rendeltek el körmenetet. Különös szokások nem kötődnek ehhez a naphoz. Az új kenyér ünnepének is nevezik.

*Szeptember – Szent Mihály hónapja*

Az aratáshoz és az őszi munkákhoz sok hiedelem fűződik nálunk, ugyanúgy, mint egyéb Európai országokban is. Szeptembertől kezdve fizették ki a munkások béreit, ebben az időben zajlottak a pásztor ünnepek is.

*Szeptember 8 – Kisasszony napja.* Szűz Mária születésének napja. Már a XI. század óta tartják számon Kisasszony napját. Az egész magyar nyelvterületen kedvelt búcsúnap (Tátrai-Karácsony, 1997:145).

*Szeptember 12 – Mária nap.* Szűz Mária neve napja, máig kedvelt névünneppel, katolikus vidékeken búcsúnap. A hagyomány szerint 1683-ban Bécs ostroma alatt Lipót császár a passauai Mariahilf (Segítő Boldogasszony) kegyképe előtt imádkozott a győzelemért. A kegykép a török alóli felszabadulás szimbóluma lett, így kultusza a XVIII. századtól rohamosan terjedt Magyarországon is (Tátrai-Karácsony, 1997:146).

*Szüret.* Nagyobb szőlészeteken munkásokat béreltek fel munkavégzésére, kisebbeken vagy családi szőlőkben viszont ma is a meghívott segítőkkel szüretelnek. A házigazda ellátja a szüretelőket étellel és itallal, mindenki vihet haza kóstolót – szőlőt vagy mustot. Az őszi vigasságok közé tartoztak a szüreti mulatságok is. A szüreti mulatságokhoz tartozott a szüreti bál és a lovas felvonulások. A terméket, lugasokat szőlőfürtökkel ékesítették, aki lopott a szőlőből, annak büntetést kellett fizetnie. Az ünnepséget tánc követte (Dömötör, 1983:41). A felvonulásokhoz továbbá tartozott a bíró és bíróné választása, őket kísérték a kisbírók, pandúrok és cigányok, akiknek feladata volt a mókázás.

A mezőgazdasági munka befejezésével az asszonyok az idejük nagy részét fonással töltötték. A leányok és az asszonyok ezt a munkát csapatokba verődve, beszélgetéssel, játékokkal és énekekkel színesítve végezték. Mára ez már kiment a divatból, de például az 1950-es években, például Turán, a nagyleányok a fonás megszűnése után is béreltek szobát, ahol együtt varrogattak, kézimunkáztak. A magyar szerelmi líra jelentős része is a fonókhöz kapcsolódott; a maskarázás, alakoskodás természetes „színpada” is a fonó volt (Dömötör, 1972:43).

*Kukoricafosztó.* A kukoricafosztás az egyik őszi gazdasági munkakör közé tartozik. Általában a rokonokat, szomszédokat és ismerősöket hívták segítségül, megfosztani a kukoricát levelektől. Ennek a munkának vidékenként változó volt a megnevezése: tengerihántó, máléfejtő, Székelyföldön kukoricabontónak nevezik. A kukoricafosztásban résztvevőket sült tökkel, szilvával és dióval kínálták.

### *November*

*November 1-2.* Mindenszentek napja, hallottak napja. Mind a két ünnep a hallottak megemlékezéséről szól. Ezeken a napokon még ma is szokás a sírok megtisztítása, díszítése és gyertyák gyújtása az elhunyt szeretteink emlékére. A népi hiedelem úgy tartja, hogy ezen a napon a hallottak hazalátogatnak, ezért néhány településen ételt, vizet és sót tesznek éjszakára, az asztalra.

*November 11 – Márton napja.* Szent Márton 316-ban született Pannóniában. A középkor egyik legnépszerűbb szentje volt, kultusza hazánkban is virágzott, emlékét helynevek, oltárképek őrzik. A 14. századi krónikákban a tisztújítás, fizetés, jobbágytartozás lerovásának napja volt (Tátrai-Karácsony, 1997:157). Ezen a napon szokás volt levágni a tömött libát „aki Márton napon libát eszik, egész éven nem éhezik” – így szól a közmondás. A megmaradt libacsontból jósltak, ha a csontja fehér és hosszú havazni fog télen, ha barna és rövid, akkor sáros lesz a tél.

*November 25 – Katalin nap.* A legendáriumban azt olvashatjuk, hogy élt az egyiptomi Alexandriában szép és okos királylány, akit látomásában eljegyzett Jézus, a későbbiekben mártírhálált halt a keresztény hitéért. Halála után újra megjelent Jézus és megígérte, hogy mindenkit meghallgat, akik menyasszonyához, Szent Katalinhoz fohászkodtak. Így lett a Katalin a házasodni szándékozó leányok védőszentje. Ehhez a naphoz több férjjeszó hiedelem is kapcsolódik. Az időjeszó regula úgy hangzik: „ha Katalin kopog, karácsony locsog, ha Katalin locsog, akkor karácsony kopog”.

*November 30 – András nap.* Szent András apostol, a keleti egyház védőszentje az első században élt. A hagyomány szerint átlósan ácsolt keresztben halt mártírhálált, ezért nevezik az

ilyen keresztet andráskeresztnek. András napja a legjelentősebb házasságjósító, varázsló nap. A lányoknak többnyire magányosan, titokban kellett ezeket a praktikákat elvégezniük (Tátrai-Karácsony, 1997:159). Több jóslás a fonókban történt, mint például a gombócfőzés. A papírra leírt egy-egy férfi nevet belerejtették a gombócba, amelyik elsőnek feljött a víz tetejére, az lett az illető lány férjének a neve.

Bár ez az ünnep nem tartozik a hagyományos magyar ünnepek közé fontos megemlíteni egy nem régen az ENSZ által bevezetett 1992-ben a takarítás világnapját, melyikre szeptember 20-a körül kerül sor, mivel napjainkban egyre nagyobb problémát jelent a háztartási hulladék felhalmozódása a Kárpátaljai településeken.

## II. MEZŐGECSEI HAGYOMÁNYOK ÉS SZOKÁSOK

A néphagyományőrzés nagy jelentőséggel bír egy-egy közösség életében. Az egyik fontos záloga megmaradásának, ha a felnövekvő nemzedék megismeri a hagyományainkat és azt tovább viszi. Széchenyi István így írt erről: „Csak addig él egy nemzet, amíg vannak hagyományai”. A fennmaradt hagyományok megismertetése és megőrzése közösségformáló és közösséget összekovácsoló erővel rendelkezik, ami nagyon fontos a jelenünk és jövőnk szempontjából.

A témám feltárásához kétféle kutatási módszert választottam: interjúkat készítettem mezőgécsei lakosokkal, akik beszámoltak a hagyományok szerepéről a faluban, továbbá az óvodai hagyományok gyakorlatával kapcsolatban megfigyelést végeztem a pedagógiai gyakorlatom során, valamint a gyakorlatom ideje után is, a koronavírus-járvány miatti karantén bevezetéséig. Interjút készítettem az óvoda jelenlegi vezetőjével, aki már több mint 25 éve dolgozik a Mezőgécsei óvodában. Ő tárta fel az óvoda, illetve a nevelési hagyományok történetét.

A kutatásom során megállapítottam, hogy az idő múlásával néhány szokás feledésbe merült. Azonban vannak hagyományok, amelyek továbbra is élnek. Ezek közül a legismertebb a fonalfeldolgozás, a pokrócszövés szövőszéken. Él még a boros-táncos mulató, kukoricahántó, szüreti vigadalom, görög-katolikus betlehem, farsang. A fonó- illetve tollfosztó játékok már csak a színpadon láthatóak. Az élet természetes háztáji közegéből azonban az elmúlt 10-20 évben javarészt a színpadra költözött egyik másik régi hagyomány, és mint hagyományőrző produkció maradt fenn. Ebben nagy érdemei vannak a mezőgécsei kultúrház vezetőjének, Szatmári Violának, aki több mint 30 évet dolgozott a szakmájában. A hagyományok fenntartásában jelentős részt fektet a Gécsei néptáncsoport, amelyet szeretnék röviden bemutatni.

A Mezőgécsei Néphagyományőrző Csoport 1970-es években alakult meg. Repertoárjukban szerepeltek többnyire Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére jellemző néptáncok és népdalok. A résztvevők általában iskoláskorú gyermekek voltak, akik nagy odaadással és szeretettel tanulták a hagyományokat. A csoport különböző néptánc és népdal versenyeken, rendezvényeken vett részt. (1. számú melléklet, 1-4. fotó). Az akkori vezető, Szatmári Viola szerette volna felkutatni a régi népdalokat és néptáncokat, amelyek csak Mezőgécsekre voltak jellemzőek. Gyűjtőmunkája során sikerült is pár régi népdalt és rigmust gyűjtenie az idős mezőgécsei lakosok körében, de sajnos ez a gyűjtemény elveszett. Azonban valamennyi népdalt beillesztettek a színpadi dramatikus játékokba, amelyeket különböző alkalmakkor

adnak elő (4. számú melléklet). A Kék Viola Néptáncgyűttes 18 éve alakult meg Botos Viola vezetésével, amely napjainkban a lánya, Georgina vezeti. A tánccsoport Kárpátalja-szerte, nyári periódusban akár heti 2-3 alkalommal is mutathassa tehetségét.

Körülbelül 10 éve alakult meg a *Tüzesliliom* népdalcsoporthoz, ahol 20 éves kortól egészen 70 éves korig helybeli lányok és asszonyok vesznek részt. A népdalcsoporthoz 15 tagú, de évente bővül, hiszen a koncerteken, ünnepi műsorokban az elhangzott magyar muzsikától, több fiatal nő és asszony kedvet kap hozzá (1. számú melléklet, 5. fotó). Nem olyan régen működik a Gyöngykalásis gyermektáncscsoport is, amely a kisiskolás gyermekkortól egészen az iskolavégzős korú tanulókból áll, a csoportot Botos Boglárka vezeti. Ő is hasonlóan, mint nagyanja Szatmári Viola, anya és nővére is elkötelezettnek érzi magát a néptánc és népzene felé. Már gyermekkorától a népi kultúra az élete része (1. számú melléklet, 6. fotó).

## II.1. Mezőgecse bemutatása

Mezőgecse település nevét először 1232-ben említik a krónikák. A község a Gecsey család ősi fészke már a XIV. században népes és virágzó. "1464-ben Mátyás királytól nyert adomány alapján beiktattak Gecsey Gergely, Márton, György és Bálint birtokába az összes királyi joggal együtt" - olvashatjuk a korabeli latin nyelvű iratokban. Földrészlettel bírtak itt az elmúlt századok során a Tivadariak, a Kisfaludiak, a Peresek, a Bay, a Wass, a Bényei családok. A XVIII. századtól kezdve mind több itteni birtokrész kerül a Kajdy nemes család kezére. "A hajdani fatemplom helyett az 1805. június 25-én kelt királyi engedéllyel fogva Kajdy Lajos és neje, Ludányi Bay Teréz a mostani kőtemplomot és paplakot emelte az egyház számára, a felszentelés 1817. szeptember 21-én Fazekas János lelkész idejében történt". Református egyháza 1719-ben keletkezett, anyakönyve 1777-ben kezdődik. Vályi András leírása 1796-ból: „*GECSE. Magyar falu Bereg Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Beregszászhoz három mértföldnyire, ambár határja könnyen miveltetik, és trágyázás nélkül is mindenféle gabonát terem, piatkozása meglehetősen van, a' hol vagyonyait el adhattya, szomszédságokban szőlő hegyek is vannak, a' hol kézzel pénzt kereshetnek; de mivel legelője szoross, harmadik Osztálybéli.*” (Vályi, 1799:20). 1851-ben Fényes Elek a következőket írja a faluról: „*Gecse, magyar falu, Beregh vmegyében, ut. p. Beregszászhoz 2 órányira: 28 g. kath., 457 ref., 6 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Földe igen termékeny; de legelője szűk. F. u. Kajdy, Gecsey, Bényey, s m.*” (Fényes, 1851). Mezőgecseben öt utca található, név szerint: Hajnal utca, Béke út, Tompa út, Ifjúsági utca és

egy úgynevezett Tyukos utca. A második világháborúig Mezőgecsének nem voltak utcanevei. A háborút követően kapta meg a leghosszabb utca a Hajnal nevet. Nevének eredetéről annyi ismeretes, hogy keletről nyugatra szeli át a falut, ezért Hajnal utca. Először ezt az utcát nevezték el, mivel a legmódosabb és legtehetősebb emberek lakták. Az utca végét jelenleg alvégnek is nevezik.

A faluból kivezető rész, a Béke út nevet kapta. Magyarázata: a „béke” kommunista jelszó volt, így ebből fakadóan ered az elnevezése is. Napjainkban a Béke út végét felvégnek nevezik a lakosok.

A Tompa utca nevének eredete nem Tompa Mihály költőhöz fűzhető, az utca rövidsége miatt kapta meg a Tompa nevet. Az utca keleti részét korábban „tanyának” és „büdőnek” is nevezték, mivel az elhullt állatok tetemeit hordták ide a lakosok. Az itt járó emberek így gyakran mondták, hogy „büdös van” és ebből alakult ki a „büdő” elnevezés. „Zsákutca”-ként is emlegetik napjainkban, mivel mindkét vége le van zárva. A Tompa utca úgymond kettészeli a falut.

Az Ifjúsági út az 1960-1970-es évek között nyílt meg a sztálini időszak alatt. A szocializmus korában történő fejlődések során sok fiatal költözött ide, 10-10 ház épült. Emiatt nevezték el Ifjúsági útnak, mivel a fiatalság lakta.

A Hajnal utcán végighaladva a katonasághoz érünk. Ezen a helyen tömbházakban élnek az itt dolgozók és családjuk. Korábban nem volt pontosabb megnevezése az utcának ahol élnek. Mivel a községházának adminisztratív problémája adódott ezzel az útrésszel ezért megoldást keresve elnevezték Tyukos utcának. Az utca ezt a megnevezést 2014-ben kapta.

1804-ben épült a Kajdy-kúria a falu legrégebbi épülete. Az épület előtt látható a Kajdy család címere: sólyommal és szarvassal. A kúriától nem messze találjuk a helybeliek által „kriptának” nevezett omladozó építményt, amit egyesek a Kajdy család sírjának, mások viszont a család teázó helyének tartottak.

Napjainkban a Kajdy-kúriában található a polgármesteri hivatal, valamint az ambulancia. Az épület előtt egy Trianon Parkot is létrehozta.

A református egyház támogatásának köszönhetően az iskola és óvoda is sokat fejlődött Mezőgecsében. Ennek tiszteletére a községháza, a templom és az iskola előtti összekötő részt Kálvin térnek nevezték el. Korábban egy fatáblára volt vésve a tér elnevezése, de az újítási munkálatok alatt levették, és jelenleg nem látható ez a tábla.





1. számú fotó

A Kajdy-kúria és a Trianon Park  
(fotókészítő: Pataky Krisztina)



2. számú fotó

A Mezőgecsei Községi Tanács táblája  
(fotókészítő: Pataky Krisztina)

## II.2. A mezőgecsei hagyományok feltárása interjúk alapján

Mezőgecsében a következő közösségi ünnepeket és jeles napokat tartják számon, amelyek főként gazdasági és vallási ünnepi alkalmak:

*December 6 – Miklós nap.* Falunkban a gyermekek kedvenc ünnepe, ugyanis ezen a napon a Mikulás hozza az ajándékokat számukra. Ilyenkor a gyerekek megtisztítják a cipőjüket és kiteszik a folyósóra, amelybe különféle ajándékok, de sokszor virgács is kerül. Ma már sok helyen jelmezbe öltözött Mikulások személyesen találkoznak a gyerekekkel, megkérdezik, hogy jók voltak-e? Ilyenkor nem csak a szülők, de nagyszülők, keresztszülők, közeli rokonok Mikulása is jár a család gyerekeihez.

*December 25-26, karácsony.* A karácsony kiemelten fontos, jeles ünnep a mezőgecseiek számára is. Általában Szenteste előtt az egyházi gyülekezetek miséznek vagy istentiszteleten vesznek részt. Este mindenki elfogyasztja az ünnepi vacsorát szűk családi, illetve közeli rokonok körében. Az ünnepi asztal tartozéka a halászlé, halkocsonya vagy húsleves tyúkból vagy vadból (fácán, fogoly), töltött káposzta, töltött pulyka vagy kacska, édességekből pedig mákos, diós vagy almás-mazsolás beigli és zserbó szelet. Szenteste a falut bejárja az egyház kórusa és minden családnál kántálnak Jézus születése alkalmából. Szintén ilyenkor, vagy karácsony első estéjén bejárják a falut a Betlehemezők. Mezőgecse településén inkább a görög katolikus egyházhoz tartozó hívek csoportja mutatja be a betlehemes játékot. (1. számú melléklet, 9-10. fotó). A jelenetben részt vesz két angyal, két öregpásztor és két fiatal pásztor. Mint több betlehemes előadásban így a mezőgecseiben is, az angyalok hívogatják a

pásztorokat a kis Jézushoz. Azonban a szöveg inkább humoros jellegű az öregek félrehallásai miatt, ami a ház lakosainak a jó kedvet biztosít betlehemezés alatt (3. számú melléklet, 1. szöveg). A betlehemezésben különböző korosztályú fiúk vesznek részt, többnyire a mezőegcsei hagyományörző csoport tagjai. A betlehemezők házról-házra járnak be a falut és viszik az örömhírt, jókívánások kíséretében. Cserében a lakosok megjutalmazták édességgel, vagy pénzzel őket (1. számú melléklet, 7-8. fotó).

*Újév.* Ahogyan más környező magyar településeken, így Mezőegcsére is az újévi köszöntések jellemzőek. Éjfél előtt a falu java része kivonul a templom elé, ahol imádsággal és énekkel üdvözik az újévet. Utána a közeli rokonok, szomszédok meglátogatják egymást. Azután következik az újévi bál, ami a mezőegcsei kultúrházban egész reggelig tart. A hiedelem szerint úgy tartják, hogy elsőként a házba január elsején egy férfinak kell belépnie, mert így az eljövő év sikeres és bőséges lesz.

*Vízkereszt, január 6.* Ekkor a községben az egyházak misét tartanak híveik számára. A görög-katolikus pap házszentelés céljából ellátogat a híveihez. A szentelt vízzel meglocsolja az udvart, a ház szobáit, hogy az ott élők mentve legyenek a betegségektől, a rossz szellemektől.

Sokaknál szokás szentelt vizet tartani a háznál, mivel úgy tartják, hogy gyógyító ereje van. *Farsang.* Napjainkban ezt az ünnepet újra divat megtartani a mezőegcsei klubban, ahol a régi szokásokhoz híven különböző dramatikus jeleneteket játszanak el, utána elégetik a telet ábrázoló kiszababút. Ezt követi a farsangi multság, ami akár reggelig is eltarthat. A résztvevők otthon kisütik a farsangi fánkot, amit a bálban a mulatozóknak kínálnak (1. számú melléklet, 11-12. fotó)

*Március 15.* Nemzeti ünnep, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc ünnepe. Ezen a napon a falu lakosai kivonulnak az emlékműhez, amely a református temető területén található. Ünnepi beszédet mond a falu polgármestere, az egyház vezetői, valamint a néphagyományörző csoport tagjai énekkel emlékeznek meg a magyar történelem dicső időszakáról.

*Húsvét.* Jézus feltámadásának ünnepe, Mezőegcsében is fontos vallási ünnep. Virágvasárnappal kezdődik a húsvéti ünnepkör, majd a nagyhét eseményeit követve készülnek a falu lakosai a húsvétra. A tojásfestésre általában csütörtökön kerül sor. 90-es évek végétől kezdődően többen megvehető műfestéket használtak a tojásfestéshez időspórolás céljából. De napjainkban egyre jobban igyekeznek természetes alapanyagokat használni a festéshez, mint például hagymahaj, vöröskáposzta vagy spenótlevél. Az ily módon megfestendő tojásra ráhelyezik a frissen szedett virágszirmokat, kisebb faleveleket, pitypang levelet stb., vagy egyszerűen körbetekerik fonállal különböző irányokba, utána betekerik

gézlapba vagy nejlonharisnyába a tojást és beteszik az előre megfőzött színező lébe. A levél, virág vagy fonál helyén megmaradt a világosabb nyomat. Az elkészült tojásokat zsíros ruhával áttörlik hogy szép csillogó fényt kapnak. Napjainkban egyre többen használják különböző minták rajzolásához a viasz ceruzát. A családok nagypénteken este összegyűlnek otthon és közösen imádkoznak. Ezen a napon tilos bármilyen munka a faluban. Az ünnepi ebédhez minden háznál készül a főtt sonka, frissen reszelt torna hozzáadásával tejfölös mártás, húsvéti kenyér (pászka) vagy foszlós kalács, tojásból és tejből készült sárga túró, amely lehet édes vagy sós. Különböző töltött húсок, házi kolbász, céklasaláta és nem utolsó sorban a főtt tojás. Vasárnap pedig sor kerül a katolikus egyháznál a húsvéti kosarak szentelésére. Hétfőn a közösség férfi tagjai kis gyermekekkel, vagy már serdülő gyermekek csoportjai meglátogatják a falu leányait, asszonyait locsolkodás céljából. A kisebb gyerekek a vers elmondásáért és locsolásért cserébe hímes tojást, csoki tojást vagy csoki nyuszt kapnak. Az ismerősök gyermekeinek kisebb ajándékot is szoktak adni hímes tojás mellé. A nagyobb fiúk nárciszt vagy egyéb tavaszi virágot kapnak.

*Május 1.* Régebben igen gyakori volt a májusfa állítása fiatal férfiak által a szívük választottjának. A májusfa egy frissen kivágott fa, amelyet színes szalagokkal, virágokkal, díszítenek fel, az utóbbi időben kisebb ajándékokat tesznek rá, mint például csokoládét vagy italt. Régebben annak a lánynak, aki úgynevezett vénlány volt gyakran ellopták a kapuját. Valamennyi szerelmes adott szerenádot is. Azonban évről-évre ez a hagyomány egyre kevésbé van jelen a községben.

*Pünkösöd.* A pünkösöd mára egy vallásos jellegű ünnep. A családok elkészítik az ünnepi ebédet és elhívják a távollevő rokonokat vendégségbe.

*Munkaalkalmi szokások Mezőgecsében*

*Szőlőszüret*

A szőlőszüret, Mezőgecsében is emberi kéz által végzett munka. Általában a gazdák elhívják a szomszédokat, rokonokat a szőlőszüretre. Ilyenkor ebéd készül, valamint a szüretelők hazavihetnek egy kis kóstolót: szőlőt vagy mustot. Szüret után házaknál nem tartanak ugyan mulatságot, de a faluban a hagyományőrző csoport a mai napig megszervezi a szüreti bált. A fiatalok szépen kidíszített szekéren, dalolva és táncolva bejárják a falut, a szomszéd falvakat, ezzel invitálva a fiatalságot a mezőgecsei szüreti bálba (1. számú melléklet, 13-14. fotó). A bálon licitálhatnak a szüreti ajándékkosárra is, amelyek értékes ajándékokat tartalmaznak.

*Kukoricatörés, hántás*

Kukoricatörés, hántás a faluban szintén egy elterjedt régi szokás. Ilyenkor összejöttek a közeli rokonok, szomszédok segíteni. Különböző játékokat játszottak, például aki talált piros szemű

kukoricacsövet, annak abba kellett hagynia a munkát és egy régi történetet elmesélnie, ami akár félelmetes is lehetett. Az éjszakába nyúló munka közben népdalokat énekeltek. Mára többnyire a gépek aratják le a kukoricát, így ez a szép szokás csak szűk családi körre korlátozódott, a falu társadalmára nincs akkora hatással, mint a korábbi évtizedekben. Azonban a hagyományőrző néptáncsoport által ma is megtekinthető a mezőgecsei kultúrház színpadán. (1. számú melléklet, 15. kép)

### *Lekvárfőzés*

A lekvárkészítés az egyik legrégebb megőrzött szokás falunkban. Mezőgecsei földön könnyen megterem a szilva, ezért minden háztartásnál több szilvafa is van. Régebben csak egy darab lekvárfőző üst volt a faluban, ezért előre meg kellett beszélni, hogy ki-ki után szeretne lekvárt főzni. Ezért fontos volt a szomszédok, utcalakosok összefogása is, hogy minél hamarabb végezzék el a munkát. Nagyon gyakori a mondás is Gecsében: Sok kéz – hamar kész. A szilvát előfőzték, és amikor már igen kevés szilvahús maradt a magon, minden gyereknek szőlőlevélben adtak egy keveset ebből a masszából. Lekvárt állandó kavarással kell főzni, így a kavarási idő alatt több kezet váltott. Az ily módon elkészült lekvár több évig is elállt az agyagos szilvákban. Lekvárt a mai napig is használják különböző ételek készítésére, a főételtől a különböző desszertekig. Főételként említeném a gőzön főtt gombócot, lekváros puliszkát, a derelyét vagy barátfülét, galuskát vagy mocskos tésztának is nevezett ételt. Desszertek színes skáláját lehet ide sorolni, ez a palacsinta, fánk, csöröge, porlós kalács, de készítenek lekvárral töltött tepertős pogácsát is. 2007 óta a lekvár főzés nemzetközi szintű fesztivállá nőtte ki magát. Ehhez ki volt alakítva a falu elején található terület, ahol színpadot helyeztek el, és a főzőhelyiségeket, valamint a fesztiválra érkező csapatok számára náddal fedett bódék voltak előkészítve. A fesztivál jelentős helyet foglal a falu közösségi életében, hiszen több család csapatként vesz részt ezen az eseményen, ahol elkészítik és kínálják a vendégeket családjuk hagyományos ételleivel, amelyek szilva vagy szilvalekvár hozzáadásával készülnek, valamint lehetőségük van saját készítésű lekvár vagy szilvapálinka eladására is. A külföldről érkező csapatok általában bemutatják a saját községüket, termékeiket, továbbá a néptánc vagy népdal csoportjukat. A falu többi lakosa délután családjával kimegy az ünnepi koncertre, amelyben részt vesznek a mezőgecsei néptáncsoportok, a környező települések néptánc és népdal csoportjai és külföldi hagyományőrző művészeti csoportok. Ez egy kitűnő lehetőség arra, hogy emberek ismerkedjenek, beszélgessenek egymással, tapasztalatokat szerezzenek más települések kultúrájáról, hagyományairól, szokásairól, hiszen a fesztiválnak több ezer látogatója van, és ez

a szám évről-évre csak növekszik. Hasonlóképpen a mezőgecsei böllerversenyhez is az országban és határon túl is ismert és igen kedvelt rendezvény.

### *Disznóölés*

Általában András naptól kezdve tartanak disznóöléseket a faluban, egészen a karácsony előtti hétig. Régebben a családtagok között választották a böllért és a közeli rokonok, szomszédok vettek részt az állat feldolgozásában. Ehhez az alkalomhoz kötődnek bizonyos hiedelmek, például, hogy a leszúrt állat feje a kert felé kell, hogy nézzen, hogy „a háziak fogyasszák, ne kerüljön el az udvarról”. Különböző hagyományos ételek készültek ilyenkor, mint a májas és véres hurka, töltött káposzta, kolbász, disznósajt, valamint darás hurka, amit a disznó vastagbélbe töltöttek. „Hagyományos reggeli disznóöléskor volt a früstök, ami friss húsból készült hagyma és fokhagyma hozzáadásával. Aki részt vett a disznófogásban visszahívták früstökölni”(2. számú melléklet, 2. interjú). 2006 óta a gecsei községi tanács jóvoltából megrendezésre került minden évben a település híres rendezvénye, a böllerverseny. Immáron nemzetközi fesztivállá vált, Ukrajna-szerte ismert, de már Szerbiából, Romániából, Szlovákiából és persze Magyarországról is érkeztek résztvevők. Ez a fesztivál szintén nagy hatással van a községünkre, ugyanis amellet, hogy lehetőség nyílik megismerni a különböző országokból és településekről érkező csapatok disznó feldolgozási módszereit, megkóstolhatunk különböző hagyományos ételeket és italokat is. Ráadásul az ételek, italok elkészítéséről tapasztalatot lehet cserélni, mert a mondás is úgy tartja, hogy ahány ház, annyi szokás létezik. A falubeliek szintén csapatokat alkotnak, akik előre készített ételekkel kínálják a vendégeket, mint például a kocsonya, paprikás szalonna, tepertő. A verseny folyamán hagyományos meleg ételeket készítenek: a hurkát, kolbászt, toros káposztát, húslevest vagy gulyáslevest, sült bordát stb. A fesztivál fő célja a helyi hagyományok népszerűsítése és annak megőrzése.

### *Kézművesség*

A továbbiakban bemutatnám a mezőgecsei kézműves szokások hagyományait, mint a pokrócszövés és csuhékötés, amelyeket az interjúk alatt részletesebben is megismertem.

Interjút készítettem egy mezőgecsei asszonnyal Mikec Gyöngyivel, akinél a mai napig megtalálható egy felállított régi szövőszék, amelyet pokrócszövéshez használtak. Az édesanyja tanította arra, hogyan kell előkészíteni az rongyot a szövéshez, befűzni a cérnát, elindítani a szövőszéket és továbbá megtanította számára pokrócszövés folyamatát is. Napjainkban ugyan már nem szőnek pokrócot, de maga a gép megtalálható az otthonában és megtekinthető. Az asszony megőrizte azokat a pokrócokat is, amelyet édesanyja szőtt. Az interjúból az is derül ki, hogy régebben nagy jelentősége volt a tollfosztónak és fonóestének,

mivel azokon az estéken a fiúk jártak a lányokhoz udvarolni. „Lesték, ha a lányok leejtették az orsót, amivel fonták a fonalat, felkapták és csak úgy adták vissza, ha kiváltás egy-egy csókkal. Volt lány, aki nem akarta, annak az orsójáról a felfont fonalat „kimotolálták” a kerítésre”(2. számú melléklet, 6. interjú). Valamennyi az ilyen estékből dallal és tánccal fejeződött be, ami akár reggelig is tartott.



3. számú fotó

Jancsi Erzsébet dédunokával szövőszéknél (fotókészítő: Mikec Gyöngyi)

Egy másik mezőgecsei lakos Fejes Klára mesélt a csuhéfonásról, aki a nagyszüleitől tanulta meg ezt a kismesterséget. Az interjúban lépésről lépésre elmagyarázza mikor és milyen alapanyagok voltak szükségesek ehhez a munkához. Továbbá a kukoricacsuhé előkészítését és a fonási technikáit is röviden bemutatott. Az interjúból megtudhatunk, hogy a közösségre milyen összekovácsoló erővel bírt a kukoricatorés folyamata, ugyanis aki csuhéfonással foglalkozott annak előre meg kellett beszélnie a kukoricamező tulajdonosával az aratás időpontját, és együtt végezték el a betakarítást. Családon belül is fontos szerepe volt e hagyománynak és az összetartozásnak: „amíg mi nők a csuhét gyűjtöttük addig a férfiaknak is volt feladatuk, mert ugye a formákat, kereteket kellett készíteni fából”(2. számú melléklet, 7. interjú). Az elkészült tárgyakkal viszont mindenki hasznát vette, mert javarészt a háztartási cikkek készültek, mint a fazék alátét, és kosarak, amit az alábbi képen is láthatunk.





4. számú fotó

Csuhéból készült tárgyak (fotókészítő: Fejes Klára)

### III. HAGYOMÁNYOK ÉLTETÉSE A MEZŐGECSEI ÓVODA NEVELÉSI GYAKORLATÁBAN

A hagyományok beépítése óvodai gyakorlatba következő prioritásokat szükséges tartalmaznia:

- 1) Annak az érzésnek kialakítása, hogy minden gyermek egy résztvevő szerepet foglal hazánk történelmében a nemzeti ünnepek és hagyományok megismerésén keresztül, amelyben az évszázadok során felhalmozódott legfontosabb megfigyelések az évszakok jellemzőire, az időjárási változásokra, a madarak, rovarok, növények viselkedésére összpontosítanak. Ezen túlmenően, ezek a megfigyelések közvetlenül kapcsolódnak a munka és az emberi társadalmi élet különféle aspektusaihoz integritásukban és sokféleségükben.
- 2) Tapasztalatot szerezni a kis folklór műfajok alkotásainak felfogásában. A szóbeli népművészetben sehol máshol nem maradtak meg a magyar karakter sajátosságai, a benne rejlő erkölcsi értékek, a jó, a szépség, az igazság, a bátorság, a szorgalmasság, a hűség. Emiatt a folklór a gyermekek kognitív és erkölcsi fejlődésének leggazdagabb forrása.
- 3) A művészeti ízlés fejlesztése a hagyományos kézműves szépségének felismerésén keresztül. A gyermekekben érzelmi reakciókészség és érdeklődés kialakítása a magyar népi kézműves minták iránt, a tanulás iránti vágy elmélyítése.
- 4) A népmese bemutatása, mély erkölcsi jelentését, a nemzeti karakter és a világnézet tükrözi. Bemutatás az anyanyelv kifejező eszközeivel történik.
- 5) A régi népjátékok megismerésével fejleszteni a gyermekek motoros aktivitását, együttműködési képességüket.
- 6) A folklór felhasználásával gyakoroltatni a gyermekeknél a helyes hang kiejtést, koherens beszéd fejlesztését. Azok a gyermekek, akikkel altatókat, mondókákat és meséket hallgattak, akikkel együtt játszottak, számos megfigyelés szerint, a legkreatívabb személyiséggé váltak.
- 7) A nemzeti hovatartozás érzés kialakítása kell a család szoros együttműködésével, hogy történjen, hiszen a gyermek legelső ismeretei a népkultúráról, hagyományokról a családi körben szerezhetőek. A szülők és az óvodapedagógusok együttes tevékenységen keresztül megvalósítható olyan átfogó folyamat, amely a gyermek fejlődési szempontjaira vonatkozik és hozzájárul harmonikus személyiségének fejlődéséhez.



### III.1. A Mezőgecsei Cinkeház óvoda bemutatása

A mezőgecsei Cinkeház óvoda nem túl régi gyermeknevelési intézmény. A Mezőgecsei óvoda, mint különálló intézmény 1970-ben kezdett működni. Az épület felépítésében segített akkoriban a Nagybaktai kísérleti állomás, amelynek a hatáskörébe tartozott három faluban (Nagybakta, Gecse, Csoma) lévő óvodák ellátása. A 1970-es évek előtt egy magánház volt létesítve az óvodás gyermekek számára, ami a Hajnal utcán helyezkedett el a református templommal szemben.



5. számú fotó

Mezőgecsei óvoda 70-es években (fotókészítő: Badak Margit)



6. számú fotó

Felújított Mezőgecsei óvoda (fotókészítő: Balogh Renáta)

A létrejöttét követően a Mezőgecsei óvodában két csoport működött: bölcsőde és vegyes csoport, ami háromtól hét éves korig volt fenntartva gyermekek számára. Az 1970-es években igen nagy létszámmal rendelkezett az óvoda, összesen 70 gyerek járt ebbe a két csoportba. Egy csoport nevelőjeként 2 személy, illetve 1 dada dolgozott, később a bölcsős csoporton két nevelő mellett két dada volt. Segítségükre volt egy gyermekorvos, aki a Gecsei katonatelepről járt be dolgozni. Mezőgecsei óvodának ekkor körülbelül 13 dolgozója volt. Az

óvoda berendezése és ellátása a Nagybaktai kísérleti állomásnak köszönhetően volt biztosítva, ami által az óvoda szert tett szükséges bútorokra, konyhaeszközökre, tisztítószerre, szemléltetőkre, írószerekre stb. Az óvoda fel volt szerelve központi fűtéssel és önálló vízellátási rendszerrel illetve wc-vel. Az étkeztetés is magas színvonalon működött: hetente több alkalommal szállítottak friss húst, halat, zöldséget, gyümölcsöt és tejet. A gyermekek egészségügyi ellátása magas színvonalon működött.



7. számú fotó

A gecsei óvoda dolgozói 1987-ben (fotókészítő: Badak Margit)

Nemzetiségi megoszlás alapján a gyermekek 99%-ban magyar, 1%-ban pedig ukrán, illetve orosz anyanyelvűek voltak. A foglalkozások az országosan elfogadott tantervnek megfelelően voltak vezetve. A tanítás magyar nyelven zajlott, azonban voltak orosz és ukrán nyelvű foglalkozások is. Zeneórák heti kétszeres rendszerességgel voltak, 6-7 éves gyermekek számára akár 30-40 perc időtartamával.

Az óvónők azokban az időkben nem rendelkeztek felsőfokú szakvégzettséggel. Egyedül a vezetőnőnek középfokú végzettsége volt, amit Munkácsi tanítói szakközépiskolában szerzett. Az első vezetőnő Geletej Valéria volt, aki halála napjáig dolgozott az óvodába. 1981-től lett Antonina Klimova, aki teljes odaadással és mérhetetlenül nagy szeretettel foglalkozott az ügyintézással és gyermekekkel egyaránt. 1983-tól Badak Margaréta, mezőgecsei lakos volt kinevezve vezetőnőnek, aki szintén rendelkezett már a Munkácsi Tanítóképzőben szerzett diplomával, és aki egészen a nyugdíjba vonulásáig szívvel-lélekkel viselte gondját az intézménynek.



8. számú fotó

Óvodai élet a 1980-as években (fotókészítő: Badak Margit)



9. számú fotó

Óvodai élet a 1980-as években (fotókészítő: Badak Margit)

A mezőgyecsei községi tanács egyedüli önkormányzata volt 3 településnek (Mezőgyecse, Nagybakta és Tiszacsoma) amely 1994-ben szétvált a többi településtől és ennek következtében az óvoda a községi tanács fennhatósága alá került. Mivel Mezőgyecse nem rendelkezett gyárakkal, mezőgazdasági vállalatokkal, illetve olyan intézményekkel, ami jövedelmező lehetett volna, igen szerény költségvetést tudtak biztosítani az óvoda számára, így annak az ellátása is csökkenést mutatott. Ekkora a gyermekek létszáma is fokozatosan csökkent, a 1970-es években 70 gyermek, 1980-as években 50 gyermek járt az óvodába, 1994 után pedig létszámuk 35-re csökkent. Azok igen nehéz idők voltak az óvoda számára. Bár a dolgozók mindent megtettek annak érdekében, hogy az óvoda mindig tiszta és otthonos legyen a gyermekek számára, akkor is, ha a rendelkezésükre álló költségvetés nem volt elegendő az új dolgok vásárlására vagy egy nagyobb felújítás beruházására. Az étkeztetés a



szülők és az önkormányzat által volt megoldva. Egészen 2008-ig dolgozott az óvoda egy vegyes csoporttal. Azonban a gyerekek létszáma növekedni kezdett és így a szülők kérésére újra megnyitották a bölcsős csoportot pici gyermekek számára.

2007-től kezdve elkezdődött az óvoda folyamatos felújítása, aminek egyrészt a Járási adminisztrációnak köszönhető, másrészt a Mezőgecsei Községi Tanácsnak. Pályázati pénzből fel lett újítva a konyha rész, a folyosók, új ablakok és ajtók, új laminált parketta került az óvoda termeibe. Ki lett cserélve a teljes fűtési rendszer. Napjainkban az óvoda teljes kapacitáson dolgozik, 15 alkalmazottal. A szakképzett nevelők, a kedves dadák igyekeznek színesebbé és gazdagabbá tenni a gyermekek számára az óvodai életet.



10. számú fotó

A mezőgecsei bölcsőde-óvoda napjainkban  
(fotókészítő: Mikec-Csuha Renáta)

### **III.2. Hagyományőrző tevékenységek, népszokások felelevenítése a mezőgecsei óvodában megfigyelés alapján**

#### *Advent.*

Az Adventvárás az óvodában az advent koszorú készítésével kezdődik. A foglalkozásokon gyermekek inkább karácsonnyal kapcsolatos verseket, dalokat, színdarabokat tanulnak. A kézműves foglalkozásokon az előre megvásárolt vagy összegyűjtött természetes vagy műanyagokból készítenek ajándékokat, fenyőfa díszeket. Gyakori a mézeskalács sütés. Külön műsor nem tartozik ehhez az időszakhoz. (1. számú melléklet, 16-18. fotó).

### *Mikulás.*

Az egyik legkedveltebb gyermekünnep. Ezen a napon az óvodások műsorral köszöntik az érkező Mikulást, amelyre meghívják a szülőket, családtagokat. Az előkészüléskor verseket, valamint gyermekdalokat tanulnak. A műsor során a gyermekek elmondják a verseket Mikulásnak, közösen énekelnek és táncolnak. A műsor végén minden gyermek ajándékcsomagot kap a Mikulástól (1. számú melléklet, 19-20. fotó).

Karácsonykor a gyermekek valamennyi kántáló éneket tanulnak, illetve vallásos jellegű verseket. Együtt az óvónőkkel díszítik fel az óvodai karácsonyi fát és a csoport szobákat ünnepi hangulat megteremtése céljából.

### *Farsang.*

Általában a farsang előtti időszakban a gyerekek készülnek farsangi bálhoz, tanulnak verseket, dalokat, mondókákat. A szakácsnők készítik az ünnep lakomát-farsangi fánkot. Az óvónők állítanak össze egy ünnepi műsort, amelyre invitálják a szülőket is. Ilyenkor a klub néptáncsoport tagjai vezetőjével készítenek egy kiszebábot tél búcsúztatóhoz, ebből az alkalomból az óvodásokat is meghívják erre a rendezvényre (1. számú melléklet, 22-23. fotó).

### *Március 8.*

Az óvoda a minden évben megünnepli a Nők napját. Ebből az alkalomból a gyerekek versekkel és dalokkal köszöntik édesanyjukat, és óvónéniket, a dajkákat. Képeslapokat vagy ajándéktárgyakat készítenek, amelyeket hazavihetik és felköszönthetik az édesanyjukat. Alkalmanként van szervezve műsor is szüleik számára.

### *Március 15.*

Magyar Nemzeti ünnepkor a gyerekek többnyire hazafias dalokat, verseket és mondókákat tanulnak. Szokás minden évben kokárda és csákó készítése, kiállítás szervezése. (1. számú melléklet 24-26. fotó).

### *Húsvét.*

Húsvétkor többnyire tojásfestéssel foglalkoznak, amihez hagymahéját és vöröskáposzta levét használják. A fiúk locsoló verseket tanulnak, amelyeket nem csupán a lányos házaknál locsolóhétfőn, hanem szavaló versenyen is elmondanak, amelyet az óvónők szerveznek a fiúk számára. Húsvéthoz, valamint a húsvét szimbólumaihoz kapcsolódó dalokat és mondókákat

tanulnak (1. számú melléklet, 27-30. fotó). Az idén Húsvéti ünnep elmaradt, így az óvónők interneten keresztül készítettek foglalkozásokat gyermekek számára, amelyek az anyanyelv fejlesztést gyakoroltak, valamint a kézimunka jellegű foglalkozásokat, ahol tojás puzzle-t, „nyuszis ujj-játékot” és csibés applikációt szülők segítségével készíthették el

Május első vasárnapján van az *Anyák napja*. Ekkor az óvodában a gyermekek készítenek kézimunka foglalkozásokon képeslapokat édesanyák számára, illetve megrendezik az ünnepi műsort, ahova meghívják az anyukákat, nagyanyákat vagy keresztszülőket (1. számú melléklet 31-32. fotó).

Az óvoda nyaranta működik, ilyenkor kevesebb a didaktikai fejlesztés, inkább kirándulásokat és játékokat szerveznek az óvónők. Ilyenkor a népi játékok tanulása, gyakorlása, az, amit nagyon szeretnek a kicsik. A körjátékokon kívül sok a fogócska, bújócska, labdajáték.

Ősszel a betakarítás idején számos régi gazdasági szokás elevenedik fel. Az egyik ilyen, ma is élő hagyomány a *szilvaszüret, lekvár főzés*. Ez a munkaalkalmi szokás Mezőgecse területén nagy múlttal rendelkezik. Az óvoda udvarán több szilvafa található. Így a gyerekek nyomon tudják követni a folyamatot szilvaérestől egészen lekvárkészítésig. Az udvaron játszanak népi játékokat, tanulnak verseket és dalokat, amelyek kapcsolódnak ehhez a szokáshoz. A középső és a nagy csoportos gyermekek fel szoktak lépni a nemzetközi lekvárfőző versenyen is, amit a falu Polgármesteri Hivatala szervez. Az óvoda kollektívája is aktív résztvevője ennek a fesztiválnak (1. számú melléklet, 33-34. fotó).

#### *Szőlőszüret.*

Sok család Mezőgecse területén saját szőlészettel rendelkezik, így a gyermekek számára nem ismeretlen ez a népszokás. Szüretkor a szőlészettel rendelkező gazdaságokból szőlőt osztanak az óvoda részére. Akkor a gyerekek megfigyelik a must készítése folyamatát, illetve megízlelik azt. Must préselés folyamata alatt az óvónők különböző verseket és mondókát tanulnak a gyerekekkel, valamint a zene- és tánctanárral tanulnak néptánc lépéseket (1. számú melléklet, 35-40. fotó).

#### *Kukoricatörés és morzsolás.*

Az óvodában tematikus hétként van jelen, körülbelül 1-2 hetet ölel fel ez a projekt. Elsőként az óvoda dolgozói a gyermekekkel ellátogatnak egy közeli kukoricás földre, amelyen az óvónők ismertetik a kukoricatörés sajátosságait és hagyományait. Ezt követően

megkezdődik a kukoricatörés, a gyermekekkel közösen néhány darab kukoricafejet letörnek és megnézik közelebbről, hogy hogyan is néz ki a kukorica, milyen rétegekből áll stb, tisztázzák. A következő napokban pedig a letört kukoricát megtisztítják a héjától, és megkapjuk a morzsoláshoz szükséges kukoricacsövet. Óvónői segítséggel a gyermekek lefejtenek pár szemet a kukoricafejről, ami alatt ismertetik a gyermekekkel, hogyan kell haladniuk a morzsoláskor, illetve beszélnek arról is, miért morzsolták korábban az emberek, és szóba kerülnek azon állatok is, akik fogyasztják a kukoricát. (1. számú melléklet, 41-44. fotó). Termésképet, applikációt is készítenek belőle. A kukorica héjából babát, állatfigurát, virágot szoktak készíteni, miközben megtapasztalják, milyen nagyszerűen formálható a kukorica csuhé. A kész munkákat kiállítják és értékelik (1. számú melléklet, 45-46. kép). Végül sor kerül a kukoricafosztó ünnepségre, amelyben felelevenítik elődeink hagyományait, és eljátsszák, ez alatt szürettel kapcsolatos népi dalokat énekelnek: *Megérett, megérett, a fekete szőlő... A beregszászi szőlőhegyen... Ősszel érik babám...* és népi játékokat játszanak, például: Kútba estem c. játékot. (1. számú melléklet, 48. fotó)

#### *Diószüret.*

Az óvoda udvarán található néhány diófa. A dióéréskor az óvónők megszervezik a diószedést, miközben a gyermekekkel mondókákat, verseket és népi játékokat tanulnak. A felszedett diót a környezetismeret, matematika vagy kézmunka foglalkozásokon használják fel. Valamint a szakácsok elkészítik a gyerekek nagy kedvencet a diós haluskát vagy diós kalácsot.

### **III.3. A mezőegecsei hagyományok és szokások beilleszthetősége az óvodai mindennapjaiba**

Mezőegecse hagyományait tekintve illeszkedik az Alföld, mint nagytáj, kulturális, néprajzi egységébe, hisz földrajzi tekintetben annak része. Bár nem nagy település, az itt élők büszkék a szokásaikra, megöröklött értékeikre, mai napig hűen őrzik őseik hagyatékát, mint az anyanyelv, vallási-, nemzeti identitás.

Az óvodai megfigyelésem során arra jutottam, hogy a néphagyományörzés jelen van az óvodai nevelésben. Ennek alapját az "Én a világban" c. ukrajnai Országos Nevelési Program is előírja, nevelési célok nyomán követhetőek a mindennapos óvodai tevékenységek során. Ezek közé tartozik a néphagyományokkal és szokásokkal való ismertetése, jeles és ünnepnapok betartása és ünneplése, a magyar folklór által (mesék, népi dalok, mondókák, találós kérdések, népi játékok) olyan képességek fejlesztése, mint szeretet, jóság, odaadás,

vendégszeretet, stb. A gyermekek tudásának bővítése a hagyományos háztartási tárgyak, népviselet darabjai, a lakásban lévő használati darabok megnevezésével. A felkutatott helybeli hagyományokat és szokásokat beillesztését az óvodai gyakorlatba a meglévő hagyományok, szokások bővítésével, színesítésével szeretnék bemutatni, a naptári időszakokhoz hozzákötve. Abban látom a nevelési programhoz való illeszthetőséget, hogy a gyermekeinket a saját népünk hagyományainak megismertetésével, szokásaink mindennapi megélésével, tárgyi emlékeink megtartásával tudjuk úgy nevelni, hogy szeressék, óvják szülőföldjüket. A hagyomány segít megőrizni értékeinket, megoldásokat kínál az élet nehézségeire.

Elsődleges és a legfontosabb feladat a felkutatott Mezőgecsei népdalok megtanítása és megszerettetése, eljátszása a foglalkozások során.

### **Ősz:**

Az ősze jellemző a munkaalkalmi szokásokhoz kapcsolódó tevékenység végzése az óvodában, mint szőlő-, szilva-, vagy diószüret. Ez az idő alatt bővíteni kell a gyermekek ismeretét még több mondókával, népdallal, népjátékkal.

Az utóbbi időben igen nagy problémát jelent, mondhatni az összes Kárpátaljai településekre a nagymértékben halmozódó háztartásbeli hulladék. Így az ENSZ által bevezetett 1992-ben, szeptember 20-a körül a takarítás világnapjának is kell helyet foglalnia az óvodai nevelés programjában. Ezen a napon a tevékenységek széles skáláját kell levezetni foglalkozásokban, a szelektív hulladékgyűjtéstől kezdődően a felhasznált cikkekből való játékok készítéséig.

### **Tél:**

Mivel Mezőgecsében még él a Betlehemezés szokása, így fel kell használni ezt a lehetőséget a gyermekek megismertetésére ezzel a szép hagyománnyal. Karácsony előtti időszakban a foglalkozásokba be kell építeni a Betlehemes játék vagy annak egy részének megtanulását, a figyelembe véve csoportok életkori sajátosságait. A szülők bevonásával megszervezni a betlehemes játékhoz a kosztümök és kellékek készítését az ünnepi koncerthez. Valamint feleleveníteni egy olyan jeles napot, mint Luca nap, ami több szempontból is aktuális, mert ettől a naptól karácsonyig az őseink megjósolták az időjárást, vagyis amilyen az első nap olyan az év első hónapja is lesz (Luca kalendáriuma). Ehhez a naphoz tartozik a búzaültetés, amely népi hiedelemhez fűződik – minél zöldebb és magasabb volt a kihajtott búza Karácsony idejére, annál bőséges termés volt várható a következő évre, ami szintén használható fel a környező világ megismerése foglalkozásokon.



A kismesterségeket gyakorló családokkal találkozást kell szervezni, illetve ellátogatni az otthonukba megfigyelés céljából vagy meghívni az óvodai kézimunka foglalkozásokra. Kézimunka foglalkozásokba beépíteni a pokrócszövés technika tanulását, a rongy előkészítését a szövéshez, a szövőszék hozzátartozó részeinek megnevezését: vetőgép, vetőköz, bordahaj, nyüzsd, illetve azoknak jelentését. Valamint a csuhéfonáshoz való kukoricacsuhé előkészítési technikáit: levelek felhasítása, megkötése, és a „húzóká” szó jelentésének megtanítását, a tárgy alkalmazását a kézimunka foglalkozások révén.

### **Tavaszi:**

A farsangolás egy jelentősebb ünnepnek számít az óvodában, hiszen ilyenkor farsangi bál kerül megszervezésre. A műsorban a gyerekekkel eljátszanak különböző színjátékokat, mint például a medvetáncoltatás. Ezt a programot színesíteni kell a farsangi maszkok, szobadekoráció, illetve a telet ábrázoló kiszabás készítésével.

A pünkösdi szintén egy fontos ünnep egy magyar közösség életében. Fontosnak tartom e ünnep felelevenítését az óvodában. Jó néhány szép szokás kapcsolódik pünkösdhöz, mint a pünkösdi király választása, májusfaállítás, tavaszköszöntés. Így a foglalkozásokban is lehet megjeleníteni a fennsoroltakat. Mivel Mezőgecsére is jellemző a májusfaállítás, így az óvodában is kell feleleveníteni ezt a szép hagyományt. Ez köthető a tavaszi kinti munkákhoz is, udvar takarítása, szépítése, a legszebb fa kiválasztása és öltöztetése. A Pünkösdi királyválasztás, például a sport- vagy ügyességi játékok játszása alatt is megszervezhető.

### **Nyári:**

Nyári foglalkozásokhoz nem rögzül kimondottan néphagyomány vagy szokás, azonban a szakirodalomból merített ismeretek szerint fontosnak tartom az olyan jeles napok megjelenítését, mint Szent Iván nap, amelyen különböző népi játékok, jellemző erre az ünnepre alkalmazása is lehetséges: páros szökdelő, páros forgás.

Péter Pál napja jellegzetessége, hogy ez az aratás kezdetét jelenti. A gyerekekkel kirándulást kell szervezni a búzaföld látogatása céljából, kalászokat gyűjteni a kézimunka foglalkozásokhoz.

Szent István nap, nem csak a Magyar Állam alapítását jelenti, hanem az új kenyér ünnepét is. Ilyenkor van a magyar nemzet összetartozása jelképeként a búzaösszeöntés, amelyből az új kenyeret sütik az új kenyér ünnepére. Erre példa volt 2018-as év folyamán, amikor Mezőgecsében 15 millió szem búzát öntöttek össze, jelképezve a magyarság lélekszámát a világban. Óvodai tevékenységek során bemutatni a kenyérsütés alapanyagait, folyamatát.

## ÖSSZEFOGLALÁS

A Mezőgecei hagyományok megőrzése, éltetése és átadása a felnövekvő nemzedéknek nagyon fontos feladat az óvodapedagógus számára. A gyermekek a világ megismerését játékos formában, a környezetük jelenségein keresztül észrevétlenül és könnyedén magukba szívják. Ez az egyik legfontosabb cél a nemzettudat kialakításának, a szülőföld iránti érdeklődés felkeltésére és szeretetere való nevelésre az óvodában. Ez csak akkor lehetséges, ha felkutatjuk a szülőföldünk örökségeit, elemezzük őket és ezt követően beillesztjük a mindennapi tevékenységek közé. A néphagyományok tanítására mindig szükség van, a falunkban megtalálható kismesterségek ismertetésére, a néptánc és népdal tanítására szintén. Csak így lehetséges egy olyan gondolkodásmódot kialakítani a gyermekeinknél, ami fontossá teszi számukra is a hagyományok éltetését, hogy ne hagyják később se elveszni azokat az értékeket, amit ősünk hagytak ránk. Mivel Mezőgece nem túl nagy község, így a hagyományok és szokások jobban meg is maradtak, hasonlóan a környező településekhez, kisebb nagyobb eltérésekkel. Például Mezőgecsében a szüreti bálkor szüreti kosarat készítettek, míg más falvakban pedig szüreti koszorút.

A dolgozat megírása során betekintést nyertem a mezőgecei hagyományok és szokások világába, amelyet igyekeztem minél részletesebben tanulmányozni munkámban. Elsősorban Mezőgece településtörténetét mutattam be, és felkerestem az óvoda jelenlegi vezetőjét, pedagógusokat, mezőgecei lakosokat, akikkel interjút készítettem és sok hasznos információval gazdagodtam a hagyományokat illetően. Ebből kiindulván Mezőgecsében jelenleg is élő hagyományok közé tartozik például a farsangi multság, a húsvéti szokások például locsolkodás, tojásfestés hagyománya, különböző hagyományőrző fesztiválok jelenléte, a mezőgecei böllerverseny és a mezőgecei lekvárfőző fesztivál, amelyen az óvodás gyermekek is részt vesznek, a szüreti bál, a betlehemezés stb. Ezt követően a mezőgecei cinkeház óvodát ismertettem, illetve részleteztem az óvoda oktatási folyamatában szereplő hagyományőrző tevékenységek jelenlétét. Végül pedig az interjúk és szakirodalmak alapján összeállítottam és szemléltettem évszakonként a mezőgecei hagyományok beépítését az óvodai nevelési folyamatba.

Kutatómunkám során arra a következtetésre jutottam, hogy Mezőgecsében élnek még a néphagyományok és szokások, a helyi kultúrház és az óvoda pedagógusai egyaránt törekednek arra, hogy megmaradjanak ezen értékek, és tovább tudják adni a gyermekeknek. Kutatásom eredményeként elmondható, hogy a Mezőgecei Cinkeház óvodában jelen vannak a falu által megőrzött hagyományok és munkaalkalmi szokások. Viszont ezeket lehet még

bővíteni és színesíteni a felkutatott anyaggal. A munkámban néhány bővítési lehetőséget is feltüntettem, amelyet az óvodai foglalkozások során alkalmazni lehetne, például a pokrócszövés hagyományát és folyamatát bemutatni a gyermekek számára.

Az óvodában a zene- és táncfoglalkozásokat a zenetanár vezeti. Az ismert gyermekdalok mellett nagyon fontos megismertetni a gyermekeket népzenevel és néptáncsal, amelyhez szükséges többször ellátogatni a klubunk néptáncsoport foglalkozásaira, a táncok összeállításakor, hiszen maga az atmoszférája a foglalkozásnak, a népi zene varázslatos ereje mély élményként megéri a gyermeket. A még mindig élő Mezőgecei népdalok megtanulása hozzájárul a gyermekek hovatartozási érzésének a fejlesztéséhez.

Mezőgece egy kicsi falu, viszont az emberek hagyományok iránti tisztelete és ápolása jelentős szereppel bír, hiszen majd minden házban találhatunk valamilyen saját készítésű lekvárt, kosarat vagy bármilyen olyan kézimunkát amit még nagyszülők vagy dédnagyszülők hagytak hátra a jelenlegi generációnak, és mindezeket nagy becsben őrzik Mezőgece lakosai.

## РЕЗЮМЕ

Збереження, відродження та передача традицій села Геча підростаючому поколінню є дуже важливим завданням для вихователя дитячого садка. Це є однією з найважливіших цілей - виховання національної свідомості. Через безпосередність дітей, через грайливе сприйняття світу вони непомітно і легко для себе накопичують їх. Пробудження інтересу до батьківщини та прищеплення любові до рідного краю у наших маленьких вихованців можливо лише в тому випадку, якщо ми будемо шукати елементи спадщини нашого регіону або села, аналізувати їх, а потім інтегрувати у дитячу щоденну діяльність. Завжди є потреба у вивченні місцевого фольклору, роботи майстерів, які не дивлячись на модернізацію зберігають та практикують народні ремесла, вивчення народних танців та пісень нашого села. Тільки таким чином можна розвинути у дітей спосіб мислення, який є унікальним, угорським. Оскільки Геча - невеличке село, народні традиції та звичаї аналогічні до тих, які зберігаються і в навколишніх поселеннях з більш-менш різними відмінностями. Наприклад, під час свята збору винограду в нашому селі для продажу робили святкові кошики, в той час як в інших селах виготовляли віночки.

Під час проведення дослідження я отримала уявлення про місцеві традиції та звичаї, які намагалась якомога детальніше вивчити у своїй роботі. В першу чергу ознайомилась з історією села Геча, згодом відвідала нинішнього керівника дитячого садка, вихователів, вчителів, мешканців села, з якими проводила бесіду та брала інтерв'ю, на підставі чого отримала багато корисної інформації про місцеві традиції та звички. Виходячи з цього, можна стверджувати, що є традиції, які досі живуть у Гечі, вони включають в себе вечірки, присвячені святу Масляниці, великоднєві звичаї, такі як поливання, фарбування яєць, наявність різних традиційних фестивалів, конкурс гентешів та фестиваль леквару у Гечі, в якому також беруть участь дошкільники, свято збору винограду, різдвяні свята. Після цього презентувала Гечанській ДЗО та в деталях ознайомилась з наявністю місцевих традиційних та звичок у навчально-виховному процесі. Нарешті, ґрунтуючись на результатах інтерв'ю та за допомогою аналізу спеціальної літератури, було складено план включення місцевих традицій і звичок у навчально-вихователський Гечанського ЗДО відповідно до пор року.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що місцеві народні традиції та звичаї все ще живуть у Гечі, а працівники місцевого будинку культури та дитячого садка прагнуть зберегти ці цінності та передати їх дітям. Також більшою своєю частиною вони присутні у вихователському процесі дитячого садку села Геча. Однак,

можливо розширення та придання барв до цього об'єму відповідно до результатів дослідження.

У своїй роботі я також визначила деякі варіанти розширення, які можна було б використовувати на заняттях з дітьми, наприклад такими, як ознайомлення дітей зі старовидним приладдям для ткацтва та процесом ткання домашніх доріжок та ковдр, а також плетіння різних предметів побуту з кукурудзяного листа.

У дитячому садку заняття музикою та танцями веде вчитель музики Але також дуже важливо знайомити дітей з народною музикою та народним танцем, для цього необхідно збільшити кількість відвідувань занять групи народного танцю, особливо під час постанови танців, вивчення окремих його елементів. Сама атмосфера занурення у чудовий світ народнього танцю, магічна сила народної музики обов'язково торкнеться духовної сфери дитини. Вивчення народних пісень нашого села сприяє вихованню почуття дитини стосовно своєї приналежності до Гечанської громади.

Геча - це невелике село, але повага та плекання традицій народу грає важливу роль в житті громади, оскільки ми завжди знайдемо в наших домівках домашнє варення, плетені кошики або будь-які старовидні предмети побуту, що були залишені бабусями, дідусями або прабабусями для нинішнього покоління, і все це високо шанується громадою нашого села.

## FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bálint Sándor (1973), *Karácsony, húsvét, pünkösd. A nagyünnepek hazai és közép-európai hagyományvilágából*; Szent István Társulat, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest.
- Bálint Sándor (2004), *Ünnepi kalendárium*, Neumann Kht, Budapest. In: <https://mek.oszk.hu/04600/04656/html/index.htm>
- Bihari Nagy Éva-Bartha Elek - Keményfi Róbert (2015) *Műveltség és hagyomány*, Debreceni Egyetemi Kiadó.  
[http://tanarkepzes.unideb.hu/szaktarnet/kiadvanyok/muveltseg\\_es\\_hagyomany.pdf](http://tanarkepzes.unideb.hu/szaktarnet/kiadvanyok/muveltseg_es_hagyomany.pdf)  
Letöltési ideje: 2020.01.21.
- Bucherna Nándorné, Dr. Faust Dezsőné, Zadravec Teréz, (2005) *Néphagyományörzés az óvodában*. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest
- Bottik József, Dupka György (1993) *Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján*, Ungvár – Budapest.
- Dömötör Tekla,(1972) *Magyar népszokások*. Corvina Könyvkiadó, Budapest.
- Dömötör Tekla főszerk., Hoppál Mihály szerk., *Népszokás. Néphit. Nép vallásosság*. Magyar Néprajz VII. kötet (1988-2002) Akadémiai Kiadó, Budapest. In: <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/index.html>
- Hét aranyalma (2012) Módszertani gyűjtemény az óvodapedagógusoknak, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Budapest.  
[https://vallalkozokeve.kormany.hu/download/7/57/71000/het\\_aranyalma.pdf](https://vallalkozokeve.kormany.hu/download/7/57/71000/het_aranyalma.pdf) Letöltési ideje: 2020.01.20
- Lehoczky Tivadar (1881-1882) *Bereg vármegye monográphiája I-III* .
- Makkai Endre - Nagy Ödön, (1939) *Adatok téli hagyományaink ismeretéhez*, Magyar néprajzi társaság és Magyar tudományos akadémia néprajzi kutatóintézete, Kolozsvár.
- Ortutay Gyula (1977), *Magyar Néprajzi Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest. In: <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/1-1.html>
- Tátrai Zsuzsanna- Karácsony Molnár Erika, (1997) *Jeles napok, ünnepi szokások*. Planétás Kiadó, Budapest.
- Tóth Tiborné Dr.,(2009) *Néphagyomány. A világ befogadásának elérhetősége 4*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest

Vályi András (1799) *Magyarország leírása*. Második kötet, Buda.

<http://mek.oszk.hu/14500/14515/pdf/> Letöltési ideje: 2019.12.25.

Zilahi Józsefné (2000.) *A néphagyomány helye és szerepe az óvodai nevelésben*.

Богуш Алла: *Базовий компонент дошкільної освіти* (2012), Міністерство освіти і науки, молоді і спорту, Київ.

Воропай Олекса, *Звичаї нашого народу* (1958), Українське видавництво, Мюнхен.

Кононко Олена (2014) Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі», МЦФЕР – Україна, Київ.

Федорова Светлана, *Этнокультурная компетентность педагога*. Дошкольное образование. – 2002. – № 20.

Fényes Elek, (1851) *Magyarország geográfiai szótára*, Pest. In:

<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-geografiai-szotara-feny-es-elek-BABC3/g-BB7BA/gecse-BB81D/>

Báder Alexandra 2018.08.27 cikke: <https://karpataljalap.net/2018/08/27/hagyomany-el-es-tovabbadodik>

Mezőgecse község honlapja: <http://users.atw.hu/mezogece/tortenelem.html>

Micheli Tünde 2018.08.09 cikke: Kárpátalján öntötték össze a Kárpát-medencei magyar gazdák által gyűjtött búzát. In: <https://kepesujsag.com/karpataljan-ontottek-ossze-a-karpat-medencei-magyar-gazdak-altal-gyujtott-buzat/>

# MELLÉKLETEK



## 1. számú képmelléklet



1. számú fotó

Mezőgesei kultúrház táncsoport (forrás: Botos Viola fotója)



2. számú fotó

Mezőgesei Kék Viola táncsoport  
(forrás: Botos Viola fotója)



3. számú fotó

Üvegtánc  
(forrás: Botos Viola fotója)



4. számú fotó

Lakodalmás jelenet (forrás: Botos Viola fotója)



5. számú fotó

Mezőgesei Tüzesliliom népdalcsoport (forrás: Botos Viola fotója)





6. számú fotó

Gyöngykaláris gyermek néptáncsoport (Fotókészítő: Botos Boglárka)



7. számú fotó

Betlehemes jelenet családi háznál (forrás: Botos Viola fotója)



8. számú fotó

Betlehemes jelenet családi háznál (forrás: Botos Viola fotója)



9. számú fotó

Betlehemes játék Mezőgecei kultúrház színpadán (forrás: Botos Viola fotója)





10. számú fotó

Betlehemes jelenet családi háznál (forrás: Botos Viola fotója)



11. számú fotó

Kiszebáb égetése (forrás: Botos Viola fotója)





12. számú fotó

Farsangi bál (forrás: Botos Viola fotója)



13. számú fotó

Szüreti szekér (forrás: Botos Viola fotója)





14. számú fotó

Szüreti szekér (forrás: Botos Viola fotója)



15. számú fotó

Kukoricahántó jelenet Mezőgecei kultúrház színpadán (forrás: Botos Viola fotója)





16. számú fotó

Adventvárás. Mézeskalácskészítése  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



17. számú fotó

Adventvárás. Mézeskalácskészítés  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



18. számú fotó

Adventi koszorú készítése (forrás: Balogh Renáta fotója)





19. számú fotó  
Mikulásvárás az óvodában  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



20. számú fotó  
Beszélgetés Mikulással  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



21. számú fotó  
Karácsonyi szerep  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



22. számú fotó

Farsangi bál az óvodában (forrás: Mikec-Csuha Renáta fotója)



23. számú fotó

Farsangi fánk kóstolása (forrás: Mezőegyesi bölcsőde-óvoda facebook oldala)





24. számú fotó

Nemzeti ünnep (március 15)  
(forrás: Pataky Krisztina fotója)



25. számú fotó

Tulipán kokárda ragasztása  
(forrás: Pataky Krisztina fotója)



26. számú fotó

Az elkészült tulipán kokárdák  
(forrás: Pataky Krisztina fotója)



27. számú fotó

Tojásfestés vöröshagymahéjjal  
(forrás: Jancsi Erika fotója)



28. számú fotó

Tojásfestés vöröshagymahéjjal  
(forrás: Jancsi Erika fotója)



29. számú fotó

Tojásfestés folyamata  
(forrás: Jancsi Erika fotója)



30. számú fotó

Kész a festett tojás  
(forrás: Jancsi Erika fotója)





31. számú fotó

Anyák napi műsor (forrás: Fejes Klára fotója)



32. számú fotó

Anyák napi műsor (forrás: Fejes Klára fotója)



33. számú fotó  
Lekváfőző fesztiválon  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



34. számú fotó  
Lekváfőző fesztiválon  
(forrás: Balogh Renáta fotója)





35. számú fotó  
Must készítése  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



36. számú fotó  
Megérett a fekete szőlő  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



37. számú fotó  
Must készítése folyamata  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



38. számú fotó

Must készítése folyamata (forrás: Balogh Renáta fotója)



39. számú fotó

Must készítése folyamata  
(forrás: Balogh Renáta fotója)



40. számú fotó

Must kóstolása  
(forrás: Balogh Renáta fotója)





41. számú fotó  
Kukoricatörés



42. számú fotó  
Kukoricatörés



43. számú fotó  
Kukoricamorzsolás



44. számú fotó  
Kukoricamorzsolás  
(forrás: Balogh Renáta fotói)



45. számú fotó

Virágkésítés természetes anyagok felhasználásával  
(forrás: Mezőgécsei bölcsőde-óvoda facebook oldala)



46. számú fotó

Kész munkák (applikáció kukoricaszemekből)  
(forrás: Mezőgécsei bölcsőde-óvoda facebook oldala)





47. számú fotó

Kukoricafosztó ünnep

(forrás: Pataky Krisztina fotója)



48. számú fotó

*Kútba estem* című magyar népi játék

(forrás: Pataky Krisztina fotója)

## **2. számú melléklet: interjúk**

### **Interjúk a Mezőgecsei adatközlőkkel**

#### **1. Jancsi Erika (szül. 1969 sz.), a Mezőgecsei óvoda jelenlegi vezetője**

A munkám során interjút készítettem a jelenlegi óvodavezetővel, Jancsi Erikával, aki már több mint 25 éve dolgozik a mezőgecsei óvodában. A következő kérdéssort állítottam össze számára:

1. Milyen hagyományörző tevékenységek szerepelnek a helyi óvodai programban?
2. Hogyan zajlanak a mezőgecsei hagyományok, szokások megvalósítása az óvodai nevelésben?
3. Mezőgecsére jellemző szokások és jeles napok betartása a mezőgecsei óvodában.
4. Használják-e a zenei, táncos foglalkozások során a Mezőgecsei hagyományos dalokat, tánclépéseket?

A diktafon által rögzített anyag alapján megtudtam az alábbiakat:

Mi, az óvodánk szívügyének tekintjük a hagyományörzést. Mert múlt nélkül nincs jelen. A munkánk során a nevelésben a kisgyerekekben kialakul a hagyomány ismerete és tisztelete. Ez a megismerési folyamat nem pusztán tanulás, hanem leginkább, és ami az elsődleges – sok-sok örömforrást jelent a játékban, a mesék, a mondókák átélésében, a kézműves foglalkozásokban. Mi, a munkák során a programunkba beépítettünk ezt: a néphagyományokat, szokásokat. Ilyen például a tavaszkorra Húsvéthoz kapcsolódva mivel és hogyan fessük természetes módon tojást, hogyan festették régen. Jeles állatok, locsolkodás, locsolóversek tanulása. Aztán nyáron a szilvaszüret, lekvár főzés. Ősszel szőlőszüret, mustkészítés. Később tengeritörés, kukoricamorzsolás, diószedés és legvégül disznóvágások, s majd a farsang.

Mielőtt egy-egy néphagyományt megeleveníteni készülünk, megtanuljunk mi s hogyan történt régen, a régi világba, hogy mindennek megvolt rendje és módja a paraszti világban. A jeles eseményekhez kapcsolódva népi játékokat tanulunk, dalokat, mondókákat, nyelvtörőket-ezeket különösen szeretik a gyerekek. Kézműves foglalkozásokat szervezünk, melyeken különösen felhívjuk a gyerekek figyelmét, hogy ezek az alapanyagok megtalálhatóak az őket körülvevő természetben. S itt játékokat és tárgyakat készítve átélük a közösen elvégzett munka örömét.

Egy ilyen Gecsére jellemző jeles nap például a lekvár főzés. Mivel a mi településünkön e néphagyomány már fesztivállá nőtte ki magát, nevezetesen Lekvárfőző fesztivál, s erre mi gecseiek igen büszkék vagyunk. Az óvodánk udvarán több szilvafa is

található, így fák termése a gyermekek kedvenc csemegei nyáron, a nyári napokon. Hűsítő italokat, kompótokat is készítünk belőle. Ebben az időszakban sok népi játékok tanulunk és elevenítünk meg. Ezek közkedvelt pillanatok a gyermekek számára, mert meg tanulnak egymásra hangolódni, viselkedési formákat sajátítanak el és valamilyen formában megélik és ráhangolódnak e jeles napra. Ezzel megtekintést nyernek a falusi ember gyakran nehéz napjaiba is. Népdalokat, gyermekverseket, mondókákat tanulunk és ismétlünk. A fesztiválnak mindig aktív résztvevői az óvodások és az óvoda kollektíva is. Színesítjük az ünnepi műsort dalocskáinkkal, verseinkkel, mondókákkal, s népi gyermekjátékainkkal, mind amellet az óvoda kollektívája csapatként is részt vesz a lekvárfőző versenyen. S az ott elkészült finom lekvárból a gyermekek egész éven étkeztetés folyamán élvezik a zamatos lekvár ízét a szakácsok által készített finom falatokban, mint a lekváros fánk és derelye.

Sajnos az utolsó kérdésre *Használják-e a zenei, táncos foglalkozások során a Mezőgecsei hagyományos dalokat, tánclépéseket?* a vezetőnő nem válaszolt.

## **2. Csatári Zoltán (szül. 1958), Mezőgecsei följrajztanár.**

Következő interjút a mezőgecsei általános iskola földrajz tanárával, Csatári Zoltánnal készítettem. A következő kérdéssort állítottam össze számára:

1. Mint állandó mezőgecsei lakos meséljen a faluról!
2. Milyen hagyományokat, szokásokat, jeles napokat ismer Mezőgecsére jellemzően?

A diktafon által rögzített anyag alapján megtudtam a következőket:

Mezőgecsének nincs különleges természeti adottsága (folyó, hegy, mocsár), unalmas falunak tűnik - ezért a szomszéd falvak lakosai „sajtalannak” sótlannak nevezik a gecseieket. De ebben a faluban híven őrzik a régi népszokásokat, vidékünkön az elsők között elevenítették fel a falunapokon a lekvár főzést és a bölléerversenyt, ahol nem csak a régi gasztronómiai szokásokat lehet ellesni, hanem meg lehet ismerni a régi népviseletet és néptáncokat.

Az első világháború után a dohánytermesztés állami tulajdonban volt, de a Benkő, a Tóth és néhány zsidó család rendelkezett termesztésének engedélyével. A dohány termesztése fennmaradt az 1970-es évekig. A három dohány szárító épületből (pajta) egy részben még a mai napig fennáll. A falu többi lakosa szénába, szalmába dugták el a sodornivalót. A pajtában került sor a dohánylevelek fűzésére, szárítására. Ezt a munkát a lányok és fiatal asszonyok végezték általában. A dohánylevelek megszáradása után következett a simítás. Ezt a munkát általában esténként végezték, többnyire nők. Természetesen megjelentek a legények is, ezt megengedte a máskor szigorú falusi erkölcs. Az asszonyok énekeltek, a legények pedig, hogy

felhívják magukra a figyelmet, különböző ruhákban (szellemek) és álarcokban riogatták a lányokat. Ritkán ezekben a pajtákban tartották meg a falusi táncmulatságokat is.

A lakodalmakat házaknál tartották, a második világháború után már általában sátorban. A lányok éveken át készültek az esküvőre, mivel a lakodalomban minden násznagy kézzel kihímzett kendőt kapott ajándékba. Nemcsak az esküvőnek, de az azt megelőző hétnek is meg volt a maga szertartása. Ilyen volt csigacsináló is. Főleg asszonyok, lányok voltak jelen, gyakran gyerekek is. Munka közben ment a tréfálkozás. Ilyenkor kerültek elő az „ördögös” történetek, amelyek a falu egyes lakosainak különleges, természetfeletti tulajdonságairól szóltak. Például, ki tud rontást hozni az állatokra, emberekre. Ha megdőglött a tehén, lehetett a haragost pletykálni. Ezekkel a történetekkel riogatták a körül levő gyerekeket, hogy ne szaladgáljanak ki a házból (Mert egy vénasszony ül fenn a fán és ott pipázik).

Pénteken került sor az ajándékvivésre, ami általában élelmiszer volt, és mindenki vitt egy tyúkot is. Ekkor derült ki, hogy hány vendég lesz. A tyúkfosztást és boncolást általában az idősebb asszonyok végezték a rossz szag miatt, akik a szag elviselésére egy kupica szilvóriumot kaptak. Az asszonyok megbeszélték, hogy mikor lesz a legközelebbi lakodalom, kit kivel kellene összehoronálni. A munka végeztével a szűkebb lányrokonság elvitte a vőlegény házához a süteményeket, húst, csigatésztát, mert ott kellett megtartani az esküvőt.

Egy pár szó a disznóvágási szokásokról, amiket nem látunk a híres Mezőgecei bölléerversenyen. A disznóvágás ideje abban az időben mikor még nem voltak mélyhűtők. András napjától (november 30) a karácsony előtti napokig tartott, amikor már a fagyok megkezdődtek. A faluban külön böllér nem volt, ő a rokonság köréből került ki.

A disznóvágásra kora reggel került sor, mert estére mindennel el kellett készülni. A gazda kora hajnalban elment a fogóért, fogónak lenni megtiszteltetés volt. A tréfás kedvű gazdák gyakran megtréfálták a fogókat: felloccolta a karám előtti teret, hogy azok csúszkáljanak vagy már a megérkezésük előtt leszúratta a disznót. A disznó leölése előtt meg kellett inni a fogópálinkát. A gazda általában nem fogta a disznót, sajnálta.

A perzselés szalmával történt, amely tovább tartott, de a disznó bőre ettől különleges ízt kapott. Ha ügyetlen volt a böllér, a disznó magához tért. A disznó feje a kert felé volt fordítva, hogy a háziak fogyasszák el, ne kerüljön le az udvarról. A disznó belét tengeri csuhával dörzsölték tisztára, csak erre készült fateknőben. Megpucolták a vastagbelet, amibe a tengeridarás hurka készült és a disznó bendőjét is, amelybe az állat nyelvéből, bőréből és a fejében található húsokból finom sajtot készítettek, amit meg kellett füstölni. A disznóbelet az idősebb asszonyok pucolták, ami tapasztalatot igényelt, a bél tisztaságát és épségét a bél felfújásával ellenőrizték.

Hagyományos reggeli disznóvágáskor a „früstök”. Ez friss húsból készült, amit zsírban sütöttek, és csak hagymát és fokhagymát adtak hozzá fűszerként, mert hamar el kellett készülnie. Aki volt disznót fogni, visszahívták früstökölni.

### 3. Mester András (1978) Mezőgecse polgármestere

Mezőgecse polgármesterével, Mester Andrással is készítettem interjút. Az alábbi kérdéseket tettem fel számára:

1. Mezőgecsére jellemzően szokásokat, jeles napokat és néphagyományokat ismer (ami régen volt, és ami megmaradt napjainkig)?
2. Hogyan ünneplik ezeket a mezőgecseiek?
3. Tud-e megnevezni olyan néphagyományt, szokást vagy éneket amely Mezőgecséből ered?

A diktafon által rögzített anyag alapján megtudtam az alábbiakat:

Mezőgecsében több (...) szokás van, vannak vallási szokások, vannak néphagyományokon alapuló szokások, igazából Mezőgecse nem különbözik a szomszédos településektől, el lehet mondani, hogy az, amik a kárpátaljai magyar településeken meglévő hagyományok, azok nálunk is megvannak. Vannak olyan szokások, amelyek erősebben, illetve jobban fennmaradtak, illetve vannak olyan szokások, amelyeknek már csak a (...) az időseknek a (*érthetetlen*) alapján tudjuk, hogy megmaradtak.

A vallásos ünnepekhez, a vallási ünnepekhez kapcsoló szokások közül lehet említeni a húsvéti locsolkodást, amely még jelenleg is hagyomány, igaz hogy már csak arra korlátozódik mikor a kisgyerekek, a kisebb (...) a fiatalabb fiúk mennek hímes tojást szedni, illetve a nagyobbak már virágot szednek, de az, ami régen volt, hogy férfiak is, családos emberek is mentek locsolkodni az már nálunk nem hagyomány.

Karácsonykor szintén hagyomány a kántálás, a betlehemes játék, el lehet mondani, hogy hál' istennek még mindig vannak betlehemes csoportjaink, a görög katolikusok csillaggal is járnak, tehát más településeken nem mindenhol van már élő betlehemezés, de Mezőgecsében még ez megvan. Új év első napjához kötődik egy szokás, hogy az új év első napján a családot, az első ember aki meglátogatja annak férfinak kell hogy legyen, ellenkező esetben, hogyha nő látogatja meg akkor az szerencsétlenséget jelent. Ezért van az, hogy új év első napján szoktak menni a férfiak szomszédokhoz, rokonokhoz új évet köszönteni.

Az évszakokhoz hasonló (...) kapcsolódó szokások is vannak Mezőgecsében, például május elseje, ez a májfa állításnak a napja, amikor is május első éjszakáján a fiatal fiúk (...) a kiszemelt kislánynak májuszfát állítanak. Régen csak egy fát állítottak fel, ami egy frissen

kivágott májusfa volt, most már, néhány éve az a szokás is bejött, hogy különböző ajándékokat kötnek rá, csokoládét, italokat, de ez már ilyen modern újítás, gyakorlatilag a régi időkben csak egyszerű májfát állítottak.

A szürethez kapcsolódik még a különböző szüreti (...) események. Minden ősszel régen volt ilyen szüreti bál, és a szüreti bál alkalmával, a csőszök azok lovas szekéren körbejárták a szomszédos falvakat, dalolva, hívogatták a fiatalokat a mezőgecsei szüreti bálba, illetve a bál alkalmakor pedig kosárvásár volt, amikor is az előre elkészített ajándék kosarakra licitáltak a bálloknak a résztvevői, és itt általában ugye azok licitáltak, akik még friss udvarlók voltak, jegyesek voltak, azok vettek a kedvesüknek ilyen kosarat.

Élő hagyomány még Mezőgecsében a lakodalmas multság, illetve a házassággal kapcsolatos szokások, ugye azzal kezdődik először is, hogy a lánykérést követően van a gyűrűhúzás és aztán pedig a lakodalom. A lakodalom az hagyományosan vőfélyvel van levezetve. Tehát vannak olyan települések Kárpátalján ahol nincs vőfély, például Visk, ez beregszászi járásban, beregmegyére, a régi volt bereg megyében hagyomány volt a vőfélyes lakodalom és még most is megmaradt. És természetesen a lakodalom levezetése közben vannak különböző... olyan események, amelyek minden lakodalmon megtalálhatóak, például a kikérés, búcsúztatás, menyasszonytánc, illetve a fogások is a lakodalom alatt, tehát a csigatésztával készült tyúkhúsleves, a csigapaprikás, a töltött káposzta éjfél után, ezek elmaradhatatlan részei a lakodalmaknak.

A gasztronómiához kapcsolódó szokásai is vannak Mezőgecsének, az egyik ilyen a disznótor. A disznótor nem azt jelenti, hogy (...). Régen az volt, hogy disznótor alkalmával a, nem csak a szűk család, hanem nagyobb család gyűlt össze, és akkor különböző disznótoros ételeket készítettek, illetve azt is lehet mondani, hogy mivel annak idején még hűtők nem nagyon voltak, a településen, úgy oldották meg azt, hogy mindig friss hús legyen, hogy amikor valaki disznót vágott akkor szinte az egész disznót elosztogatta a rokonságnak, barátoknak. Természetesen, amikor a rokonságok, barátok vágta disznót, akkor ő is ugyanúgy visszakapta, tehát az egész év során friss disznóhús volt a konyhán. Van még a másik gasztronómiához kapcsolódó hagyomány az a lekvár főzés. Szintén azt lehet elmondani, hogy a nagy család főzte a szilvalekvárt, ugye a szilvának a (...) „nemtudom” szilvának a sajátossága, hogy nem minden évben van jó termés, két-három évente van bő termése a „nemtudom” szilvának. És amikor bő termés volt akkor főzték a szilvalekvárt, a szilvát gyakorlatilag nem csak egy család, hanem több család is összefogott és a nagy családnak egy-két napon keresztül főzték a szilvalekvárt. Ugyanúgy volt, ugye régebben, ami most már nem élő hagyomány az a tengerihántás, hogy odajártak a hántóba az asszonyok,



illetve a családok egymáshoz, és a tengerihántás közepette nótáztak, pletykálgottak, meg beszéltek, eldöntötték a falunak a sorsát.

Olyan hagyományról, ami kifejezetten csak Mezőgecsére, illetve népdalról, ami Mezőgecsében született volna, én igazából nem tudok, ahogy az elején a beszélgetésnek elmondtam, hogy Mezőgecse a környező településekhez hasonlóan tartja a hagyományait, és ezek a települések nagyon közel vannak egymáshoz, gyakorlatilag minden településen ugyanazok a szokások megvannak. Ha Kárpátalján különbséget akarunk látni, akkor ugye Dobrony, Dercen, Visk illetve Péterfalva – ezek a különböző részei Kárpátaljának, ahol azt lehet mondani, hogy az átlagostól eltérő (...) szokások is vannak, illetve még ugye Dobronyban van, külön dobronyi néptánc is az „ugrós”, vagy Visken is külön néptánc. De itt Mezőgecsében sajnos ilyen nincs és a népviselet az igazán nem maradt fent, hogy milyen népviseletben jártak az őseink, az elődeink, gyakorlatilag a szovjet rendszerben ezek a dolgok elvesztek, kihaltak. Amit tudunk, az hogy egyszerű fekete-fehér ruhában jártak, ugye ez egy kis településről beszélünk, amely gyakorlatilag szinte a 20. század elejéig a területe egy család a Kajdy családnak a birtoka volt, és ugye az itt élők többsége az kézműves volt, illetve a cselédeknek a soraiba tartozott, nagy néphagyománnyal nem is rendelkezhetett a különböző néptánc, illetve a különböző kézművesség terén. A mezőgecsei lakosság gyakorlatilag azokat a néphagyományokat őrizte meg, azokat a népszokásokat őrizte meg, amelyek a mindennapi élethez elengedhetetlenek voltak.

#### **4. Szatmári Viola (szül. 1952) volt Mezőgecsei kultúrház vezetője, Botos Viola (szül. 1972) jelenlegi Mezőgecsei kultúrház vezetője**

A mezőgecsei klub volt vezetőjével, Szatmári Violával készítettem interjút, aki létrehozta a hagyományőrző néptánc és népdal csoportot. A beszélgetés alatt csatlakozott a lánya Botos Viola, aki aktív résztvevője a klub életének, sok éve segíti édesanyja munkáját, és jelenleg klubvezetőként dolgozik.

A következő kérdéseket tettem fel:

1. Milyen hagyományokat ismer, amelyek csak Mezőgecsére jellemzőek? (Például: dalok, gyermekjátékok, táncok, versek)?
2. Ön szerint milyen dalokat, táncokat, gyermekjátékot lehet alkalmazni a kicsikkel 3-tól 6 éves korig?
3. Milyen helybeli dalokat, táncokat, drámai játékot használ a mindennapi munkája során?
4. Szokott-e mesélni a foglalkozások során az ünnepek és jeles napok eredetéről?

A Gecsei emberek tulajdonképpen dolgos emberek. De viszont a hagyományokat mindig szeretnénk megőrizni, hogy ne szeretnénk volna megőrizni az ősapánk szokásait, azt meg kell hogy őrizzük, amit mai napig is tesszük. Először is érdekes volt Mezőgecsében a lekvárkavaró. Összejött a község, kavartuk a lekvárt és tulajdonképpen az ifjúság is szeretett odamenni, mert ott ismerkedett meg. Nem úgy volt, hogy diszkó volt és mentek a diszkóba, hanem lekvárkavaróba. És egy nagyon érdekes szokás volt: összeszedtünk a szőlőtöke leveleket és amikor a mag odaért, hogy már nem sok szilvahús volt rajta, mindenki kapott egy kanál magot és azt ettünk. Általában segítőkészek a Gecseiek, mai napig is, mindig mentük segíteni egymásnak. Szinte összejött 40-50 ember vagy mikor mennyi ember egy lekvárkavaróba. Tovább a tengerihántó, az egy kellemes a hasznossal rendezvény, összejöttek a szomszédok, akik a fenti utcákban laktak eljöttek házhoz. Népdalokat énekeltünk, a házi gazda hozta a finom fánkokat, nagyon jót mulattunk, hogy kimondottan nagyon jókat. Aztán egy ilyen érdekes rendezvény volt a községben –utcabálok. Olyan értelemben hogy összejött vagy 10-20 fiatal, és aztán amikor megkezdődött a bál, nem csak a fiatalok voltak, hanem a szülők is: édesapák édesanyák, úgy mulattak, mint annak a rendje. Amíg nem voltak bálók nem tudták a fiatalok hova menni és akkor az egyik helybeli lakos Badak István játszott harmonikán és ő volt a zenész. Az ifjúság nagyon szerette ezt a rendezvényt. Mindig megbeszéltük kinél lesz a házi bál, minden vasárnap összedugtunk a fejünket, most itt volt, most itt lesz. És az idős nénik tanítottak minket a népdalokra, például a *Ritka búzára*, nagyon érdekes rendezvény volt, mert akkoriban nagy bálók nem voltak, ritkán voltak az iskolában, a házasságkötő teremben, aztán a csomózóba, de viszont a csomózót idővel sikerült átadni a község szolgálatába, ami mai napig is klub lett. Karácsonyi betlehemes játék mai napig is eljárszunk. Most is van csapat csillagos is meg görög katolikus is, református is van külön. Beszélni kell erről, mert ez gyönyörű hagyomány a karácsony él. Szenteste a gyerekek, a görög katolikus betlehemes már felnőttek, elindulnak a faluba minden családot felköszönteni, a kisebb gyerekek csak a Betlehemes találkozókra vesznek részt, őket a faluba nem engedjük este. Ezeket igyekeztünk a színpadra is tenni. Többnyire játszunk a tollfosztást, a lakodalmast, a lekvárkavarót, ezek a hagyományok és szokások megvoltak és megvannak a faluban. Ezekkel az előadásokkal járunk a falu vendégeit köszönteni, vagy ha hívnak a csoportot külföldre. A színdarabokban elhangzó olyan népdalokat tettünk bele, ami csak Gecsére jellemzőek, például a *Gecsei utca ligetes, ligetes...*, *A gecsei utca végtől végig...*, *Dombon van az özvegyasszony háza...* és stb. Mindig is hangsúlyoztam, hogy a Gecsei hagyományokat soha ne feledjük el, népi szokásunkat igyekszünk megőrizni.

Tulajdonképpen, minden évben szüretkor a községben megszervezték az úgynevezett szüreti bált, ez így volt 100 évvel ezelőtt is, ez így van a mai napig is. Az úgy történt hogy (...) egy gyönyörű szép hét volt, szekérrel, vasárnap reggel, természetesen a csőszökkel nemzeti ruhában felöltözve, felültek a szekérre, és elmentek a beregszászi járásba hívogatni a szüreti bálba. A szüreti bál meg abban rejlett, hogy egy nagyon jó népi zenekar volt, és aztán csináltunk csokrokat, négy-ötöt, attól függ, hogy milyen... (B.V.: anyagilag hogy álltak). És ezeket a csokrokat a szüreti bál, amikor tulajdonképpen, levezetése közben, azokat a csokrokat, eladásra került sor. Volt a vezető, aki tulajdonképpen árvezette a csokrokat. És azok a fiatalok, akik már jegyesek voltak, általában azok vették meg, a csokrokat, igen. Úgyhogy ha már három, négy, öt csokor elkelt, akkor már tudtuk, hogy a faluban már öt menyasszony van. Na és aztán (...) ez, amikor lement ez az ünnepi része, előadtuk a csősztáncot, a csősztánc után pedig ment a buli... A szüreti bál. Ez egyedi hagyomány, mert nem minden faluban volt, mert valamelyik községben... (B.V.: koszorú volt)... Csinálnak koszorút és akkor rá fűrt szőlőket rá (mi meg kosarat) teszik. Aztán van olyan község ahol csak csokoládét és egy üveg pezsgőt adtak a (...) jegyeseinek át, ez május éjszaka... nem május éjszaka, hanem a szüreti izé (szüreti bál) szüreti bál. (B.V.: Mert volt, hogy kidíszítettük a termet szőlővel és a csőszök ügyelték, hogy a szőlőt el ne lopják). Mert aki ellopta, az bizony olyan árat fizetett, hogy bizony (megfizette az árat). Ez is egy szép hagyomány volt. (B.V.: Igen... hát csak...). Ez is fent van a színpadon (...) játszunk most már vagy pár éve... (B.V.: Sajnos már nem csinálunk szüreti bált, mert odavannak az emberkék dolgozni).

##### **5. Botos Boglárka (szül. 2001) Gyöngykaláris néptáncsoport vezetője**

Interjú Botos Boglárkával, a mezőegcsei kultúrház kis csoportjának néptánc oktatójával, a néptánc foglalkozások jellegzetességeiről.

A néptánc foglalkozások 4 éves kortól, az óvodától kezdődnek 6 éves korig, általában külön csoportosítjuk őket. A mozgások ugyanúgy kezdődnek a gyerekeknek, különböző babzsákokkal és kellékekkel foglalkozunk először a gyerekekkel, megtanuljuk a kis motívumokat, aztán összeállítjuk az adott koreográfiát, amihez éppen... amilyen évszak van éppen, ilyen időhöz fogunk készülni. Ha húsvét van, akkor tanulunk húsvéti énekeket, elmondjuk azt, hogy miből is állt a húsvét, a mi tájunkban, hogyan is húsvétoltak, és hogyan húsvétoltak Erdélyben vagy más vidékeken, a régi Magyarország területén. Aztán következő korosztály a 6 évestől, ilyen 1-2. osztály, a 8 évesig, velük már a táncokat megismerjük a tájegységeket, hogy hogyan is tagoljuk el a néptáncokat, hogy mi hol is vagyunk, és milyen

néptánchoz kötődünk. Aztán a következő korcsoporttal, a 3. osztálytól 5. osztályig, velük már teljes néptánc koreográfiákat tudunk a színpadra állítani. A mai időben már több versenyekre is járunk, a jelenlegi csoportunkkal a Gyöngykalárisal már népzenei és néptánc tehetségkutató versenyen is részt vettünk, ahol eredményt is értünk el, 3. helyezést, az idei versenyre is készültünk, de a karantén miatt ... ez elmarad.

Az ifjúsági csoporttal akik Viola néptánc együttesel egyes koreográfiákat is tanulunk, és nem csak itthonról, hanem az egész kárpát-medence táncait próbáljuk megtanulni és megismertetni velük. Nem csak az itthoni hagyományokat, hanem ugyanúgy az erdélyi, vajdasági hagyományokat is.

## **6. Mikec Gyöngyi (szül. 1963) Mezőgecei községháza dolgozója**

Interjút készítettem Mikec Gyöngyivel, mezőgecei lakossal, aki a pokrócszövés hagyományairól beszélt:

A hagyományok közé tartozik falunkban a pokrócszövés. Szinte minden házban készítettek az asszonyok pokrócot. Kellett hozzá segítség, mert a (...) az elinduláshoz több emberre volt szükség. Először fel kellett szalagokra vágni azokat a ruhákat, amit már családtagok nem hordtak, vagy kinőtték, vagy már meghibásodott. Ezt a felvágott szalagokat össze kellett varrni és feltekerni gombolyagokba. Mikor már az elkészült, és sok színű gombolyag gyűlt össze, lehetett tovább készülni a pokróc elkészítéséhez. Szükség volt cérnára, amit fel kellett vetni, egy úgynevezett vetőgépre. A vetőgépen kellett elosztani, hogy hány méter cérnát vetnek fel, amit úgy is neveztek, hogy vetőköz. Ennek is megvolt a maga menete, nem mindegy, hogy hogyan vetette fel a cérnát és hogyan szedte le a vetőről a készítő. Sokat figyeltem én is ezt a munkamenetet, mikor édesanyám magyarázta nekünk hogyan kell csinálni. Ő is az édesanyjától tanulta. Sokat segítettünk mi is édesanyámnak, mikor már oda nőttünk, hogy tudunk segíteni. Mikor a cérnávetés elkészült, felállítottuk a szövőszéket. Erre kellett ráereszteni a cérnát, és aztán beleszedni két részből álló „nyüzsdbé” amire rá volt rögzítve a szövőszék lábítója, ami a szövéskor a cérna váltását segítette. Aztán bele kellett szedni a bordába a cérnát (...) amit egy úgynevezett bordahajba kellett behelyezni, ez segítette a felrögzített cérnával erősíteni az előre elkészített színes szalagokat. Mi gyerekek nagyon élveztük az ilyen alkalmakat, mert mindig jöttek segíteni más asszonyok is, akik édesanyámnak (...) édesanyámmal együtt sokat meséltek a régi hagyományokról, hogyan jártak a fonóba, a tollfosztóba, érdekes volt számunkra, amikor elmesélték, hogyan ment le egy-egy este, mikor a lányok a fonóba gypjúból fonták a fonalat. Sok lányhoz idejártak a fiúk udvarolni. Lesték, ha a lányok leejtették az orsót, amivel fonták a fonalat,

felkapták és csak úgy adták vissza, ha kiváltsák egy-egy csókkal. Volt lány, aki nem akarta, annak az orsójáról a felfont fonalat „kimotolálták” a kerítésre. Meséltek arról az asszonyok, hogy volt olyan alkalom, amikor éneklésbe és táncba végződött egy ilyen alkalom. Ezek az esték, amikor ilyeneket meséltek az asszonyok, olyan hamar eltelt, így mi is sokat tanulhattunk a régi hagyományokról, és közben vidámság alatt készültek a pokrócok is.

## **7. Fejes Klára (szül. 1969) Mezőgecei óvoda nevelőnője**

Fejes Klára mezőgecei lakos a csuhéfonás hagyományairól beszélt, amelyről következőket tudtam meg:

Fejes Klárának hívnak és mezőgecei lakos vagyok. Szeretném átadni, amit nagyszüleimtől megtanultunk a csuhékötéssel kapcsolatosan.

Mint tudjuk, a mai időben egyre inkább a természetes dolgokhoz ragaszkodnak (...) ragaszkodunk. Ilyen például a tengeri csuhé is, hisz nagyon sok hasznos dolgot lehet belőle készíteni. Hiszen az elődeink, akik már sajnos nem élnek, igazán ők tudták ezt hasznos hagyományként őrizni, kézimunka által átadni generációról generációra. Erre törekszünk mi is. Ezek közé tartozik a tengeri csuhé felhasználása. A régi időkben az emberek jártak egymásnál segíteni tengerit vagy másképpen málét betakarítani, letörni, és ugye aki a csuhé kötéssel foglalkozott az bizony megkérte a gazdát már jó előre, hogy egy héttel, kettővel, bizony még előbb is kezdjék meg a tengeri törését, betakarítását, mert ugye a tengeri már beért, kifehéredik a csuhéja, meg lefelé fordul a feje. Bundának is szokták nevezni, de viszont ha nincs időben letörve, akkor a bunda, ez a felső réteg ez megkezd barnulni. Mivel minél később törik le a tengerit, ugye az idő bármit... bebaránítja, az elkészített tárgyak pedig úgy szép, ha fehér. Meg aztán ha beborul, meg is durvul a csuhé, ezért mindig azt hallottam a nagymamáktól, hogy a felső réteg nem felhasználható, mert ugye az kemény, durva és sokszor barna. Ahhoz, hogy az használható legyen, hordóba, vagy nagyobb edénybe kénezeni kellett, hogy széppé és használhatóvá váljon. Ezért ha volt miben válogatni a közepét szedtük meg még ősszel és a padra gyűjtöttük, mert sok hely kellett neki és száraz hely.

Amíg mi nők a csuhét gyűjtöttük addig a férfiaknak is volt feladatuk, mert ugye a formákat, kereteket kellett készíteni fából. Amik kész voltak a forma szögeket... szögekkel kellett kiverni a szerint amilyen formákat akartunk készíteni. Mert ugye egy kenyértartónak vagy kosárnak, a fazék alátétnek mindnek, minden alkalommal más keret kellett. Mielőtt elkezdtük a fonást, ugye a csuhé leveleket be kellett áztatni, ecetes vízbe, ami két rész ecetből és egy rész vízből állt. Ez azért kellett, hogy kifehéredjen még jobban a csuhé és megpuhuljon. Két-három percig áztattuk, jól megnyomkodtuk és kivéve puha ruhára raktuk,

és fölhasgattuk hosszára, kb olyan 1 cm szélességekre, és a mutatóujjunkkal megkezdjük sodorni. Amikor kezdjük rögzíteni, szinte (...) mondhatjuk, hogy megkössük egy tű segítségével, ami úgy néz ki, mint egy nagy horgolótű, amit „húzókanak” neveztek el elődeink. Ezzel húzták át egyik szálon a másik szálra. Az fontos tudni, hogy mindig azt a formát, amit akartunk készíteni, például egy kenyértartót, mindig a tetejéről kezdjük, és a végén fejezzük be a fenekénél. Arra nagyon kell vigyázni, hogy a sodrásnál, amikor az első csuhé véget ér, még a vége előtt beletesszük, rátesszük a másodikat, és már együtt sodorjuk, így adjuk össze a szálakat. Mert ugye az egyik szállal megy végig az egész tárgy. Arra vigyáznunk kell, hogy vékonyak legyenek a sodrások, igaz azt az idős és a sok gyakorlás formálja ki teljesen. Szoktuk még színezeni is, például vannak olyan cső tengerik, amelyeknek piros a csuhéjuk. Ezt is összegyűjtjük és ezzel egy csíkot vagy egy-egy kis virágnak a... mintáját tesszük bele, azzal is díszíthessük, hogy minél szebb és minél értékesebbé tudjuk tenni a saját munkánkat.

### 3. számú melléklet: Mezőgecei hagyományok forgatókönyvei

#### Forgatókönyvek a Mezőgecei klub előadásából. Szatmári Viola közrebocsátásával

##### 1. szöveg

##### Görög katolikus betlehemi jelenet forgatókönyve

Szereplők: első angyal, második angyal, első pásztor, második pásztor, első öreg, második öreg.

**Első pásztor:** Jó estét, nagy urak, ide hallgassanak, pajtásaim oda kint a betlehemmel vannak, szólítsam őket? Mert igen megfáztak, mit szólnak, gazduram tetszik a betlehem?

**Első angyal:** Glória!

*Bejön a két pásztor és a második angyal énekelve*

Ének: Örülj juhász bundája és az egész juh nyája, a juh nyája...

**Második angyal:** Glória

**Első pásztor:** Jó estét, pajtás, te vagy a makkpász?

**Második pásztor:** Én biz jó pajtás vagyok bezzeg jó párom, megtréfált engem a lelki barátom

**Első pásztor:** Hát az öreg kecskés Petit hol hagyátok?

**Második pásztor:** Zöld erdőbe akasztófa tetejébe jobb lábát nem bírja, kan farát fálalja, no de se baj, egyet kettőt fütyentek sűrjentelek juhászok módjára, két angyal szavára, ő is bejön a maga bajára.

**Első pásztor:** Gyere be kend öreg!

**Első öreg:** Jó estét kedves gyermekeim! Ti idebent esztek, isztok, dorbézoltok, az öreg apátokra nem is gondoltok. Ej, ha előveszem a kétméteres buzogányom még az éjjel bosszútokat állom.

**Első pásztor:** Bosszútkat?

Ének: Pásztorok keljünk fel

Hamar induljunk el.

Betlehem városába

Rongyos istállócskába

Siessünk, ne késsünk

Hogy az éjjel oda is elérhessünk

Hogy Urunkat tiszteletet tehessünk.

**Második angyal:** Glória

**Második pásztor:** Hallod öreg angyal szól.

**Első öreg:** Hallom-hallom, hogy a pulya nem fér a bőrébe, ej ha kimegyek szét verem őket.

**Második pásztor:** Hát az öreg apátokat hol hagyatok?

**Első pásztor:** Gyere kend öreg ne tátsd kinn a szád.

**Második öreg:** Nem megyek, mert félek, hogy a gazduram lánya nekem szalad.

**Második pásztor:** Nem-nem öreg, csak gyere be.

**Második öreg:** Nem megyek, mert félek, hogy a kancsót a kezembe nyomják.

**Második pásztor:** Nem olyan serény itt a gazda csak gyere be.

**Második öreg:** Hipp estét, jó estét lám én is itt vagyok, kint olyan hideg van, hogy szinte majd megfagyok. Én azóta bejártam Kis Baktát, Nagy Baktát mégsem kaptam egy pohár pálinkát.

**Első pásztor:** Itt a kulacs, igyál belőle.

**Második öreg:** Lám-lám ilyen a mai fiatalság, az öregnek a kulacsot fenékkal adják.

**Második pásztor:** Nem te vén bolond, míg jöttünk kifogyott belőle.

**Első pásztor:** (mondja az 1. öregnek) Járt-e öreg apám oskolába?

**Első öreg:** Hogy ne jártam volna ostorhámba,

**Első pásztor:** Nem te vén bolond oskolába

**Első öreg:** Jártam, fiam, jártam, 66 gimnáziumi fala mellett jártam el egy nyáron, de benne sosem voltam.

**Első pásztor:** Olvassa el hát mi van a betlehem oldalára írva?

**Első öreg:** Igdalom-bigdalom, torkomat a bortól, gyomromat a fehér cipótól soha meg nem kímélem.

**Második pásztor:** Hány óra öreg?

**Második öreg:** Három negyed zöldre, feküdjünk a földre.

Kérdi a második öreg az angyalokat: Hát ti kik vagytok?

*Mindkét angyal énekl:*

Én mennyei angyal vagyok,

nektek sok örömet mondok,

Ma született királyunk

Betlehembe fussatok

Oly szép verset szaporán

Mondjuk tehát mindnyájon

Aludj el én öregem.

**Második öreg:** Biz nem alszom én

*Mindenki énekl 2 pásztor meg 2 angyal*

Ének: Kelj fel öreg álmaidból ne aludjál

Ha már velünk betlehembe elindultál.

**Második öreg:** Fel is kelek, el is megyek.



**Második pásztor:** Gyere öreg Betlehembe

**Második öreg:** Hova-hova Kisberegbe lánykérőbe öreg vagyok én már nem jönnek hozzám a lányok.

**Második pásztor:** Nem te vén bolond, Betlehembe, hogy vigyünk a kis Jézuskának egy aranyalmát, hogy rontsa el vele az ördög hatalmát.

**Második öreg:** Nesze, te kis Jézus hoztam neked egy aranyalmát, hogy rontsd vele az ördögök hatalmát. Kell nem, elvisszük, Peti komámmal megesszük.

Ének: Jámbor juhászaim, de elaludtatok,

Ennél a szép nyájnál egyedül hagyatok

Mert Jézus született

Jászolba tétetett Betlehembe.

**Második angyal:** Glória!

**Első pásztor:** Hallod öreg angyal szól.

**Első öreg:** Hallom-hallom, hogy kolbász nem fér a kéménybe, ej ha fel megyek részt veszek belőle.

**Második angyal:** Glória!

**Első pásztor:** Glória nem Glória, essen ki a két szemetek golyója. Csak az enyém maradjon meg, meg a Peti komámé.

Ének: Az öreg bundásnak jól megyen dolga

Mert házasodni nem akar soha

De már mit tud tenni, mert megházasodni

Bolondság volna. (mind a két öreg táncol)

Ének: Mennyből az angyal...

**Első pásztor:** Interatesz-pátesz, szálljunk hát tovább is, a mi Betlehemünk lásson több házat is.

**Második pásztor:** Látom gazduramnak jó szíve van szándékát, gazdasszonyomnak szíve mosolygását. Ezért hát gazduram nyúlják a szekrénybe, ami pénzt szántak tegyék a bukszánk részébe.

Ének: Nosza-nosza jó gazda, jó gazda

Bocsáss minket utunkra

Házadra, magadra,

szálljon Isten áldása haha

szálljon Isten áldása.

## Gecsei „Boros -Táncos mulató”

### Tüzes Liliom

2015

**Kisdobos** : Közhírré tétetik, hogy Mezőgecsében „Boros ,táncos mulató” kezdődik.

Mi is megpróbáljuk idézni a múltat, régi szokás szerint itt mindenki mulat.

**(Énekekkel bejönnek az asszonyok )**

1. Úgy tetszik, hogy jó helyen vagyunk itt,

Úgy tetszik , hogy máskor is voltunk itt.

Mulassunk hát egy vagy két óráig,

Végbúcsúnkat míg ki nem adják itt.

Végbúcsúnkat hamar vége leszén,

Szegény ember akár merre megyen.

Akármerre fordítja kalapját,

Szegény ember úgy éli világát.

**Mondóka** : Kocsmárosné ejnye bejnye

De szennyes a köténye eleje.

Mossa ki a köténye elejét,

Ugy várja a borivó vendégét.

**Hej Gecsei kocsmárosné angyalom,**

Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom.

Gecsétől Beregszászig messze van,

Beregszásztól Gecséig szomjazom.

**(Bejönnek a lányok táncsal)**

2. **Piros kancsó piros bor** ↓

Mindjárt rám kerül a sor

Iszom a bor ölelem a babámat

Öt szeretem nem az édesanyámat.

Iszom a bor ölelem a babámat

Öt szeretem nem az édesanyámat

Nékem olyan ember kell,  
Ha beteg is keljen fel,  
Hozzon vizet rakjon tüzet vágjon fát,  
Legyen mivel megfőzni a vacsorát.  
Hozzon vizet rakjon tüzet vágjon fát,  
Legyen mivel megfőzni a vacsorát.  
Ez a világ mi vóna?

Ha egy kis bor nem vóna?  
Iszom a bort ölelem a babámot,  
Lefütyölöm én az egész világot.  
Iszom a bort ölelem a babámot,  
Lefütyölöm én az egész világot.

**3. Zsebkendőm, négy sarka simára van vasalva,**  
Mind a négy sarkába babám neve van varrva.  
Egyik szőke a másik barna, a harmadik csodaszép,  
Megállj te, csodaszép majd eszedbe jutok én.  
Egyik szőke a másik barna, a harmadik csodaszép,  
Megállj te, csodaszép majd eszedbe jutok én.

---

*Mondóka: Szegény asszony fia vagyok*

*Minden kocsmába tartozok.*

*Jajj Istenem ,hogy adjam meg?*

*Hogy a babám ne tudja meg.*

**Ének:**

**4. Piros ,piros , piros háromszor is piros**

Piros bort az üvegbe.

Csinos ,csinos , csinos háromszor is csinos,

Menyecskét az ölembe.

Gömbölyű két karja, vállamat takarja.

Megölelném de ő nem akarja.

*(Közösen éneklj mindenki)*

Tilos, tilos, tilos, háromszor is tilos,

Nagypénteken bort inni.

Tilos, tilos, tilos , háromszor is tilos

A menyecskét szeretni.



Mert a menyecskének ura van szegénynek,  
Tilos csókot adni a legénynek.

**5. Én Istenem tégy egy csodát...**

Én Istenem tégy egy csodát  
Változtasd borrá a Tiszát  
Ha a Tisza borból volna,  
Az én szívem de víg volna.  
Ha a Tisza borból volna,  
Az én szívem de víg volna csuhajja.

Én Istenem tégy egy csodát,  
Százásokból szénaboglyát  
Tetejébe milliókat,  
Hadd mulassam ki magamat.  
Tetejébe milliókat,  
Hadd mulassam ki magamat csuhajja.

**6 Esik az eső, még sincs sár**

Csak a babám udvarán.  
Elhordanám de nincs annyi erőm,  
Mással csalogat a szeretőm.  
Elhordanám de nincs annyi erőm,  
Mással csalogat a szeretőm.

Föl van a lovam nyergelve,  
Én ülök a nyeregbe.  
Én ülök a szeretőm ölibe,  
Másnak kacsingat a szemébe.  
Én ülök a szeretőm ölibe,  
Te meg babám elmehetsz a fenébe.

**7. Hej te kislány te kislány,**

Hány esztendő vagy te már.  
Tizenhárom meg egy fél,  
Talán tizennegyedig.  
Tizenhárom meg egy fél,  
Talán tizennegyedig.

*csuhajja*  
*csuhajja*

*csuhajja*  
*csuhajja*

Hej cigánylány, cigánylány,  
Szép szeretőd van e már?  
Egész héten szutykos vagy,  
Szombaton meg vasárnap az enyém vagy.  
Egész héten szutykos vagy,  
Szombaton meg vasárnap az enyém vagy.

**Mondóka :**

Kocsmárosné szép galambom,  
Hozzon bort ide ha mondom.  
Jó bort hozzon ne vizet,  
Hogy potyára ne fizessek.  
A vízre szörnyen haragszom.  
Ha csak lehet, meg se iszom.

**Ének :**

**8. Jó bor, jó egészség.**

Szép asszony feleség.  
Szép asszonynak jónak, a jóra valónak, kár megöregedi.

**9. Bor, bor, bor de jó ez a piros bor.**

Bor, bor, bor de jó ez a piros bor.  
Ha az asszony tölt belőle, félre áll a kontya tőle,  
Bor, bor, bor de jó ez a piros bor.

**Mondóka :**

Tehát igyunk az elment gólyákért,  
Az itt maradt csörgő – börgő szarkákért!  
Ez ám annak a görbe tőkének a leve,  
Bor ám ennek a neve !  
Ezt kapafokkal kocogtatták,  
Metszőkéssel sanyargatták.  
Tölgyfába szorították,  
Mogyorófával körülvették,  
Ez : elmemozdító, erszénypusztító, ruharongyosító,  
kocsmárosgazdagító, ma vigasztaló, holnap szomorító!

**Ének :**

*Törnc d'la rae 2016*  
10. Lőre, lőre , cudar lőre, de savanyú lőre  
Mentél volna, de mentél volna ,a fekete földbe.  
Húzzátok cigányok , estétől-reggelig  
Sörtő a bortól a szép lány csóktól a bánatom elmúlik.

11. Vörös bort ittam az este,

Angyalom ragyogóm szeretem a bort.

Mégis részeg vagyok tőle

angyalom , ragyogóm szeretem a bort

A lábamon alig alig állok,

mégis szeretnek a lányok ,

angyalom ragyogóm szeretem a bort.

12. Lemegyek a lemegyek a pince fenekére,

Ráülök a ráülök a hordó tetejére.

Addig iszom míg egy csepp lesz,

míg a hordó fenekén egy stampedli lesz,

És azután kimegyek a ligetre sétálni

## Fonóest

**Nagymama:** Ördög vinné el ezt az egész házat, mikor lesz már vége ennek a búslakodásnak. Egyetlen lányunk a nyakunkba maradt, egyedül motólálja fel a fonalat. Rendezz csak találkát ugorj lányom Julcsa, hívd a barátnőidet ide a fonóba, tán még ez az este meghozza örömed, hátha a várt szerelmed éppen most toppan be.

**Asszony:** Csak, hogy a maga unokája fenn hordja az orrát, sosem váltja ki bezzeg az orsóját, múltkor is az a nyegle Jóska ki is motólálta a kerítés drótra.

**Nagymama:** Hallod lányom, én készítek egy jó fazék vizet, te pedig a derejét elkészíted!

**Asszony:** (csóválja a fejét)

**Nagymama:** No csak ne okoskodj, tegyél mindbe nevet, hátha a lányod is talál közte egyet.

**Lány:** Bezzeg más lányok elmennek sétálni, csorda hajtás előtt nem kell hazamenni.

**Nagymama:** Igazad van lányom!

**Asszony:** Igazad van Julcsa, máskor te is tovább lehetsz a kapuba.

**Nagymama:** Hagyjuk ezt a vitát úgy hallom hogy már jönnek.

**Lány:** Tudom én már ezút, hogy mit tegyek, leejtem az orsót magamtól a földre, majd lesz tán közte egy aki felvegye, nem várom én ezut, majd hogy kétszer mondja- „Váltsd ki az orsódat hallod szívem Julcsa” – kiváltom én ezut nem egyszer, százszor is, vén lánynak azért csak nem maradok itt.

### *Bejövetel*

#### **Ének:**

1. Este van már késő este kilencet ütött az óra  
Az én csárdás kis angyalom még sem jött el a fonóba.  
Vagy beteg vagy nem jöhet,  
vagy talán másat szeret,  
így hát csárdás kis angyalom tiltott vagyok én te tőled.

A gecsei sugártorony jaj de messzire kilátszik  
Tetejébe a négy sarkába két száll rozmaring virágzik.  
Egyik hajlik a vállamra, másik a babáméra,  
Lehajtanám a bús fejemet babám ölelő karjába.

2. Este este de szerelmes az este,  
De szerelemes lánynál voltam az este,  
Lehullott a rezgő nyárfa levele,  
Régi babám csak te vagy az eszembe.

Este ha fenn vagyok kilenc óráig,  
Álom nem jön a szememre sokáig,  
Álom álom miért nem jössz a szememre.  
Régi babám csak te vagy az eszembe.

Arra mentem még csak rám sem tekintett,  
Jaj Istenem de boldogok lehetnénk,  
Nem irigylem de csak azért szeretném,  
Boldogságot magamévá tehetném.

Ház tetején kelepelget a gólya,  
Két szerelmes áll a pitvar ajtóba,  
Szőke a lány, de a legény barna,  
Legény a lányt karjaiba takarja.

**Viktor:** Kakas Pista jó estét, réce ruca fogadjék, kéretem, kéretem  
asszonyomnak lányát, kissebiket nagyobbikat nyalom a szép száját.

**Asszony:** Az én lányom nem eladó, nem csapongó mint a dongó,  
még a kis ujját sem mutatja arany gyűrű nélkül.

**Viktor:** Már mi innen elmegyünk, többet vissza sem jövünk, réce – ruca  
gyöngykoszorút sem kötünk.

**Asszony:** Egy szekérbe hat ló legyen, mind a haton csengő legyen,  
Akár nyerem akár vesztem, add ki a Julcsa orsóját.  
Kitalálta!

Taps- kacagás

*Vigabban*

**Ének:** Karikázó

3. A bökönyi a bökönyi templom tetejére  
Rászállott egy holló feketébe  
Az a holló sej haj babám minket gyászol, 2x  
el akarnak de nem tudnak tiltani egymástól.

4. Asszony - asszony az akarok lenni,  
nékem abba nem parancsol senki.  
Sem anyám sem apám, ahhoz megyek kit szeretek igazán.  
Engemet már által ugrott a nyúl,  
én utánam senki fia nem nyúl.



ha nyúl is nem bánom, terem még a tearózsa a nyáron.

5. Héja héja kukorica héja,  
beteg a szeretóm édesanyja,  
ne is egyen addig egészsége,  
míg nem leszek a fia felesége.  
Jaj istenem de nagy a bánatom,  
beteg a szeretóm anyja nagyon,  
ne is legyen addig egészsége,  
míg nem leszek a fia felesége.

**Kati:** Fel ültem az ürgőre elmentem a zajgába.  
Vitettem finnyesdit, vettem rerezsdit.  
Haza vittem, bele tettem a küküllőbe, oda jött a szőrösdi, úgy oda ütöttem a  
kalapintyóval hogy a pitypirigybe szaladt.

**Jancsi Alex :** Elmentem a piacra vittem pénzt, vettem hust, haza vittem, bele  
tettem a fazikba, oda jött a macska, úgy oda ütöttem neki, hogy a ki szaladt. (kap  
1 pohár bort)

### *Pletyka*

**Kiara:** Hallottátok a Jancsi udvarol a Julcsának, és nem csak udvarol ha nem el  
is veszi.

**Viki :** Hallgass már ne pletykáljál

**Kiara:** Én nem is pletykálok csak azért mondom hogy mindnyájan tudjátok.

### **Ének:**

6. Fekete cserepes, három emeletes  
A gecsei bíró háza.  
Sírva sétál benne, sírva sétál benne,  
a gecsei bíró lánya.  
Minden lánynak van babája,  
véle mutat a csárdába.  
Csuhaj csak az enyém, ez a barna legény,  
hervad el a kaszárnyába.

7. Édesanyám nem tudok el aludni,  
legényt hallott a kapuba beszélni.  
Édesanyám eresszen ki hozzája,  
Fáj a szívem majd meghalok utána.

## ***Kútba estem!***

**Dorina:** Kútba estem!

**Mindenki:** Hány méterre?

**Dorina:** 5

**Mindenki:** Ki húzzon ki?

**Dorina :** A falu legszebb fiúja!

**Mindenki :** Ki az ?

**Dorina:** Márk

**Márk:** Kútba estem!

...

A falu legpletykásabb lánya.

**Viki:** Fontunk mi már eleget ma este, ugye lányok meg elégszünk mi vele,gyerünk gyorsan járjunk el egy táncot, ne csak a kezünk a lábunk is járjon.

### **Ének: TÁNC**

Dombon van az özvegy asszony háza,  
Benne van a két eladó lánya  
Benne van a selyem ágycsipke takaró,  
Ez a kislány de kedvemre való.

Viszi a víz a gecsei hidat,  
Alatta viszi a galambomat,  
Megyek anyám kifogom belőle  
Három évig voltam a szeretője.

Csillagok csillagok szépen ragyogjatok,  
Ennek a legénynek utat mutassatok,  
Mutassatok utat ennek a legénynek  
Nem találja párját a szeretőjének.

#### 4. számú melléklet: Mezőgecsei népdalok

##### **A Gecsei utca végtől végig**

A Gecsei utca végtől végig,  
Minden kisajtóba rózsa nyílik,  
Minden kis ajtóba kettő- három  
Csak az enyém hervadt el a nyáron  
A Gecsei torony tetejébe,  
Két holló ül tiszta feketébe,  
Az a holló babám minket gyászol,  
azt jelenti, váljunk el egymástól.

A Gecsei utca végtől végig,  
Minden kisajtóba rózsa nyílik,  
Minden kis ajtóba kettő- három  
Csak az enyém hervadt el a nyáron  
A Gecsei torony tetejébe,  
Két holló ül tiszta feketébe,  
Az a holló babám minket gyászol,  
Azt jelenti, váljunk el egymástól.

##### **A Gecsei utca ligetes**

A Gecsei utca ligetes, ligetes,  
Arra jár a rózsám egyenest, egyenest,  
Egyenes vagy rózsám, mint a nád,  
mint a nád,  
De kedvemre nevelt fel az édesanyád.  
Ha elkerülsz, rózsám elkerüllek én is  
Ha az én szívem fáj, fájjon a tied is  
Addig kerülgessük  
kis angyalom egymást,  
Meghasad a szívünk bánatába meglásd

##### **Dombon van az özvegyasszony háza**

Dombon van az özvegyasszony háza  
Benne van a lánya vettet ágya,  
Benne van a selyem ágy csipketakaró,  
Ez a kislány, de kedvemre való.  
Viszi a víz a Gecsei hidat,  
Alatta viszi a galambomat,  
Megyek, anyám kifogom belőle,  
Három évig voltam a szeretője.

Dombon van az özvegyasszony háza  
Benne van a lánya vettet ágya,  
Benne van a selyem ágy csipketakaró,  
Ez a kislány, de kedvemre való.  
Viszi a víz a Gecsei hidat,  
Alatta viszi a galambomat,  
Megyek, anyám kifogom belőle,  
Három évig voltam a szeretője.

##### **Este van már késő este**

Este van már késő este kilencet ütött az óra  
Az én csárdás kis angyalom  
mégsem jött el a fonóba.  
Vagy beteg, vagy nem jöhet,  
Vagy talán másat szeret  
Így hát csárdás kis angyalom  
tiltott vagyok én te tőled.  
A gecsei sugártorony, jaj de messzire kilátszik  
Tetejébe a négy sarkába  
két szál rozmaring virágzik.  
Egyik hajlik a vállamra, másik a babáméra,  
Lehajtanám a bús fejemet babám ölelő karjába

Власник документу:  
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:  
1003076528

Дата перевірки:  
13.05.2020 13:08:43 EEST

Тип перевірки:  
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:  
13.05.2020 13:16:16 EEST

ID користувача:  
92712

Назва документу: Pataky\_Ilona

ID файлу: 1003093053 Кількість сторінок: 87 Кількість слів: 18036 Кількість символів: 130282 Розмір файлу: 7.47 MB

## 3.16% Схожість

Найбільша схожість: 1.13% з джерело <http://dictionary.sensagent.com/Mez%C5%91gecse/hu-hu>

3.1% Схожість з Інтернет джерелами 20 ..... Page 89

0.12% Текстові збіги по Бібліотеці акаунту 7 ..... Page 89

## 0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

## 0% Вилучень

Вилучений текст відсутній

## Підміна символів

Не знайдено заміненних символів